Participatielogboek warmteprogramma

Opgehaalde input participatie over aardgasvrij wonen en werken in Krimpen aan de IJssel & hoe deze input is verwerkt

Gemeente Krimpen aan den IJssel

Inhoud

Inleiding ... 3
Overzicht gesprekken & bijeenkomsten ... 3
Leeswijzer ... 4
Participatie gesprekken en bijeenkomsten ... 5
Ondernemersbijeenkomst Stormpolder – 3 april 2025 ... 5
Stakeholdergesprek gemeentelijk vastgoed – 28 mei 2025 ... 5
Stakeholdergesprek VVE (gemeentelijke vertegenwoordiger) – 28 mei 2025 ... 6
Stakeholdergesprek Stedin – 2 juni 2025 ... 7
Stakeholdergesprek HHSK – 10 juni 2025 ... 7
Stakeholdergesprek DCMR – 27 juli 2025 ... 8
Stakeholdergesprek QuaWonen – 28 oktober 2025 ... 9
Bewonersbijeenkomst – 25 november 2025 ... 10
Stakeholdersgesprek winkeliersvereniging De Olm – 29 juli 2026 ... 12
Bijlage – bewonersbijeenkomst ... 13
Bijlage – agenda & verslagen stakeholdergesprekken ... 26
Agenda stakeholderoverleg (bijlage 1 bij de verslagen) ... 26
Verslag gemeentelijk vastgoed ... 31
Verslag VVE ... 33
Verslag Stedin ... 37
Verslag Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard ... 40
Verslag DCMR ... 42
Verslag QuaWonen ... 45
Verslag winkeliersvereniging ... 48

Gemeente Krimpen aan den IJssel

Inleiding

In lijn met het participatieplan is bij enkele stakeholders en inwoners van de gemeenten input opgehaald. Alle participatie was gericht op meeweten en meedenken. Van elk gesprek of bijeenkomst is een verslag gemaakt. Deze verslagen zijn in de bijlage opgenomen.

Het doorlopen participatietraject richt zich op het opstellen van het Warmteprogramma, en niet op de participatie rondom de uitvoer. Tijdens het vormgeven van de uitvoer wordt ingezet op het leren en gaandeweg verbeteren van de aanpak, ook dit doen we participatief. Dit valt echter buiten het bereik van dit doorlopen participatieproces.

In dit document worden de belangrijkste aandachtspunten samengevat per participatiemoment. En wordt aangegeven wat met de input is gedaan in het warmteprogramma. Hiermee is dit document het participatielogboek, waarin is samengevat wat we hebben opgehaald tijdens de verschillende gesprekken/bijeenkomsten.

Dit participatielogboek dient als formele onderbouwing en motivering van het participatieproces als onderdeel van het Warmteprogramma. Inzichtelijk is gemaakt wat er met de opgehaalde inzichten is gedaan.

Overzicht gesprekken & bijeenkomsten

Tijdens een overleg met de ondernemers in de Stormpolder over het organiseren van een energie coöperatie voor bedrijven (delen van elektriciteit in een energiehub) is een participatiegesprek over warmte gevoerd met de 8 aanwezige bedrijven. Dit overleg was op 3 april 2025.

De volgende stakeholdergesprekken zijn gevoerd:

- Gemeentelijk vastgoed – 28 mei 2025
- VVE (gemeentelijke vertegenwoordiger) – 28 mei 2025
- Stedin (netbeheerder) – 2 juni 2025
- Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard (HHSK) – 10 juni 2025
- DCMR (milieudienst) – 27 juli 2025
- QuaWonen (woningcorporatie) – 28 oktober 2025
- Winkeliersvereniging – 29 juli 2026

Daarnaast is er in samenwerking met de energiecoöperatie Energiek Krimpen een bewonersbijeenkomst georganiseerd op 25 november 2025.

Leeswijzer

Hieronder staat per bijeenkomst of gesprek weergegeven:

- welke aandachtspunten zijn meegegeven;
    - en hoe deze aandachtspunten zijn verwerkt in het warmteprogramma.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de uitgebreide verslagen die zijn gemaakt. Alleen van het overleg met de ondernemers in de Stormpolder is geen afzonderlijk verslag gemaakt.

Gemeente Krimpen aan den IJssel

Participatie gesprekken en bijeenkomsten

Ondernemersbijeenkomst Stormpolder – 3 april 2025

- Focus bij bedrijven ligt nu bij elektriciteit, opwek en omgaan met netcongestie. Bedrijven onderzoeken of ze kunnen samenwerken bij uitwisseling van elektriciteit (energiehub). Het meenemen van warmte is nu nog geen agendapunt. Wel hebben enkele bedrijven al stappen genomen en bijvoorbeeld warmtepompen geïnstalleerd.
    - De Stormpolder is geen wijkaanpak, hiermee hebben bedrijven de komende jaren de tijd om te onderzoeken of en welke gezamenlijke aanpak wenselijk is op het bedrijventerrein. De gemeente ondersteund dit proces met het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek warmtenet.

- Te veel nog onduidelijk over of en hoe een warmtenet zinvol kan zijn.
    - Inzichten uit dit gesprek zijn meegenomen in uitvraag haalbaarheidsonderzoek warmtenet Strompolder. Uitkomsten onderzoek worden gedeeld met ondernemers.

Stakeholdergesprek gemeentelijk vastgoed – 28 mei 2025

- Zorg voor consistent beleid
    - Dit is onderdeel van de basisvoorwaarden

- Isoleren is belangrijke eerste en haalbare stap, zet hierop in en zorg voor deskundige ondersteuning.
    - Dit is in lijn met warmteprogramma aanpak

- Zorg voor betrouwbaar advies en goede (eerlijke) uitvoerende partijen
    - Dit is onderdeel van basisvoorwaarden.
    - Aandacht voor eerlijke uitvoerende partijen is expliciet meegenomen in de basisvoorwaarden
    - Bij de uitvoering van het isolatieprogramma wordt dit meegenomen

- Zorg dat gebouwen klaar zijn voor zetten van laatste stap (naar LT aardgas-vrije verwarming) en maak het mogelijk mee te gaan met innovaties.
    - Dit is onderdeel van spoor 1 aanpak warmteprogramma, eerste isole-ren.

Stakeholdergesprek VVE (gemeentelijke vertegenwoordiger) – 28 mei 2025

- Helder & consistent beleid: geen grootschalig MT warmtenet en benoem eventuele uitzonderlingen zoals de Stormpolder.
    - In warmteprogramma is dit expliciet opgenomen.

- Ondersteun vve's, richt je eerst op isoleren.
    - Dit is in lijn met het warmteprogramma aanpak.

- Erken uitdagingen waarvoor VVE staan (met name organisatorisch)
    - In toelichting per spoor is bij spoor 2: onderzoek expliciet onderzoek naar verduurzamen VVE meegenomen. Hier wordt ook gebruik gemaakt van kennis ontwikkeling & lobby in de regio.

- Moedig elektrisch koken aan, in het algemeen. Overstappen naar elektrisch koken vraagt voldoende capaciteit in de meterkast. Advies is om eventuele subsidie elektrisch koken, niet te richten op kookplaat, maar meer richten op faciliteren van de aanpassing aan de aansluiting in meterkast. Dit vraagt ook samenwerking met Stedin.
    - Dit wordt meegenomen in het onderzoek naar verduurzamen VVE en elektrisch koken wordt meegenomen onder spoor 1: isoleren en beoogde resultaten.

- Maak duidelijk wat lage temperatuur oplossingen betekenen en wat nodig is om overstap te maken.
    - Dit is opgenomen in warmteprogramma en onderdeel van isolatieaanpak.

- Ontwikkeling een versnellingsagenda voor de verduurzaming van de VVE's: onderzoek de mogelijkheden en geef extra ondersteuning. Inclusief onderzoek naar subsidieregelingen.
    - VVE aanpak is als beoogd resultaat opgenomen in het warmteprogramma.

Stakeholdergesprek Stedin – 2 juni 2025

- Stedin zoekt samenwerking gemeente op gebied van inpassen werkzaamheden buitenruimte.
    - Samenwerking is expliciet genoemd in warmteprogramma.

- Stedin heeft inzicht in ontwikkelingen nodig om elektriciteitsnet tijdig en voldoende te versterken. Vormgeven van proces van afstemmen en samenwerken.
    - Stedin blijvend betrekken in planning en uitvoer.
    - Een van de beoogde resultaten van het warmteprogramma zijn handleiding wijkaanpak en planning wijkaanpak. Dit moet leiden tot de gewenste inzichten en tijdige afstemming. Stedin wordt bij uitwerken betrokken, dat staat in warmteprogramma onder Hoofdstuk Samenwerking en participatie uitgewerkt.

- Impact van buurtwarmte vs warmtepompen is nog niet voldoende inzichtelijk, hier kan Stedin een faciliterende rol te spelen. Tijdig betrekken is dan van belang.
    - Impact analyse is onderdeel van de beoogde resultaten en in regionaal verband wordt samengewerkt op onderzoek naar impact van de verschillende warmteoplossingen op het elektriciteitsnet. Beiden zijn in warmteprogramma expliciet opgenomen.
    - Mogelijke locaties voor pilots worden bij uitvoer van programma meegenomen. Deze zijn nog niet bekend en dus niet in Warmteprogramma benoemd.

Stakeholdergesprek HHSK – 10 juni 2025

- HHSK wil graag pro-actief meedenken. Niet altijd is alles mogelijk, door HHSK (irt TEO, TEA en WKO) tijdig te betrekken kan er beter worden ingesprongen op wat wel mogelijk is. En voorkom je later "tegenslag".
    - In H6.2 samenwerking en participatie wordt (deze) rol HHSK expliciet genoemd.

- Er zijn reguliere waterspreekuren, een integraal overleg tussen gemeente en HHSK waar verschillende onderwerpen geagendeerd kunnen worden. Maak hier gebruik van.
    - Voor uitvoer en uitwerken wijkplannen. Benoemd in H6.2 samenwerking en participatie.

- Vergeet thema circulair niet
    - Circulair is opgenomen in duurzaamheidsagenda.

Stakeholdergesprek DCMR – 27 juli 2025

- Consistent beleid is belangrijk, toelichting op voorwaarde "regels zijn duidelijk..." vraagt een goede toelichting. Tip is noem het anders, immers veranderen regels (vanuit Rijk) nou eenmaal.
    - Term aangepast in warmteprogramma naar “de gemeente is koersvast”.

- M.b.t verdelen lusten en lasten, hier komt heel veel bij kijken, ook hier is toelichting van belang.
    - Extra toelichting in warmteprogramma toegevoegd

- Denk ook na over de koelingsvraag (in verlengde van lusten en lasten en in het algemeen)
    - Koelingsvraagstuk meegenomen in beoogde resultaten (beleidsadvies) en onderdeel van spoor onderzoek.

- Denk als gemeente na over (eventueel) beleid m.b.t. bodemwarmtepompen én luchtwarmtepompen (mn mbt buitenunits en overlast).
    - Beleidsadvies warmtepompen opgenomen in beoogde resultaten en is onderdeel van spoor onderzoek

- Aanpak warmteprogramma is nu erg algemeen, licht toe waarom dat zo is. En geeft doorkijk, hoe ga je om met wijkaanpak irt groei warmtepomp en netcongestie.
    - Toewerken naar concreter programma opgenomen, o.a. door te gaan toewerken naar handleiding wijkaanpakken. En hierbij ook de samenwerking met Stedin benoemt, specifiek de netimpact.

- Dat kleinschalige warmtenetten nu niet betaalbaar zijn, is herkenbaar. Bij het maken van berekeningen is het wel cruciaal om goed te kijken naar de gehanteerde uitgangspunten en aannamen, die zijn erg bepalend voor de uitkomsten
    - Dit zal onderdeel worden bij de wijkuitvoeringsplannen en is nu geen onderdeel van het warmteprogramma.

- Maak naast wat wel kan ook duidelijk wat niet kan (bijv. HT warmtenetten)
    - Opgenomen in warmteprogramma

- Hybride pompen als tussen stap is prima, maar verwachting is wel dat gas duurder gaat worden en er niet voldoende en tegen betaalbare prijs klimaatneutraal gas zijn zijn. Hou hier rekening mee in het warmteprogramma.
    - Opgenomen in warmteprogramma

- DCMR is bezig expertise op te bouwen over SMR (Small Modular Reactors) om beter zicht te krijgen in wat er mogelijk. Vooralsnog lijken SMR's vooral voor industrie nuttig te kunnen zijn, waarbij ook voldoende ruimte (enkele voetbalvelden) nodig is.
    - Dit valt buiten de scope van het warmteprogramma

Stakeholdergesprek QuaWonen – 28 oktober 2025

- Voorkom het beeld dat energietransitie "gratis" is. Maak duidelijk wat kosten en besparing is.
    - Opgenomen in basisvoorwaarden en expliciet aangegeven dat lusten en lasten eerlijk verdelen, niet voorkomt dat er geen lasten zijn. Tekst toegevoegd "De transitie zal voor sommigen leiden tot overlast en/of niet gewenste keuzes, er zijn vaak kosten aan verbonden"

- Zowel betaalbaarheid als het managen van de verwachtingen zijn belangrijke aandachtspunten.
    - Meegenomen in warmteprogramma, ook onder communicatie (succesverhalen).

- Mogelijke oplossingen (of wat niet mogelijk is) is van belang om tijdig te weten, dan kan je daar in de planning rekening mee houden.
    - Samenwerking met QuaWonen is expliciet meegenomen in warmteprogramma.
    - Beoogde resultaat is uitgewerkte wijkaanpak en planning.

- Gefaseerde aanpak (eerst isoleren en later overstappen op warmtepomp) ligt meest voor de hand.
    - Dit is in lijn met het warmteprogramma aanpak.

- Nauw samenwerken gemeente en QuaWOnen is gewenst. Specifiek voor gebieden waar er sprake is van gespikkeld bezit (hier heeft de gemeente een belangrijke rol).
    - Samenwerking expliciet benoemd. Los van programma is regulier overleg ingepland.

Bewonersbijeenkomst – 25 november 2025

- Informeren van bewoners via Socials (nieuwsbrief, facebook etc) en het Kontakt is niet voldoende om iedereen te bereiken. Wees hiervan bewust, met name richting de uitvoering is het belangrijk bewoners ook persoonlijk (bijv. per brief) te benaderen.
    - Ter inzagelegging en berichtgeving over het warmteprogramma wordt zo breed mogelijk uitgezet, via verschillende kanalen
    - Werkzaamheden en lokale projecten worden ook via persoonlijke berichtgeving kennisgemaakt, dit wordt in de uitvoeringsplannen meegenomen.

- Zorg voor consistent beleid en kom afspraken na. Onderzoek waar inwoners zich willen inzetten voor wijkaanpakken
    - Dit is een van de basisvoorwaarden.
    - In de communicatie zal extra aandacht worden gegeven aan het duidelijk maken wat wel en niet verwacht mag worden.

- Zorg in warmteprogramma en realisatie voor kennisontwikkeling op het gebied van lokale warmtenetten die gebruik maken van energie uit oppervlaktewater.
    - Kennisontwikkeling in het algemeen en lokale warmtenetten in het bijzonder zijn opgenomen in het warmteprogramma.

- Zorg in de uitvoer van het warmteprogramma dat collectieve oplossingen voldoende ondersteuning krijgen.
    - Voorstel voor expliciete steun voor collectieve initiatieven opgenomen in warmteprogramma.

- Evalueer de ondersteuningsaanpak isoleren en inventariseer welke hulpvragen en inzichten gewenst zijn
    - Dit is onderdeel van het isolatieprogramma/ actieprogramma duurzaamheid

- Deel successen en voorbeelden
    - In het warmteprogramma is actie toegevoegd over communicatie en het delen van ervaringen/ successen
    - Aandacht voor wat wel kan, zonder onrealistische wensdenken, wordt meegenomen in communicatieaanpak.

- Start ondersteuning voor bewoners/eigenaren die (al dan niet gezamenlijk) de stap naar aardgasvrij willen maken. Zorg dat naast ondersteuning de ervaring ook wordt gedeeld/ als voorbeeld en inspiratie kan dienen voor buurtgenoten.
    - Voorstel voor (extra) steun voor bewoners die aardgasvrij willen worden opgenomen in warmteprogramma
    - Zie punt hierboven, extra aandacht voor delen van ervaringen wordt opgenomen in warmteprogramma.

- Start met pilotprojecten waar er collectieve kansen zijn en bewoners gezamenlijk willen starten. Wacht hier niet te lang mee.
    - Voorstel voor steun voor collectieve initiatieven (realisatie warmtenet of collectieve voorziening voor appartementenflat) opgenomen in warmteprogramma.

- Maatregelen nemen die positief effect hebben op toekomstige generaties heeft ook veel waarde, hoewel je dit niet altijd terug ziet in een berekening over of je als individu de maatregel terugverdiend. Neem dit ook mee in het verhaal.
    - Aandachtspunt bij communicatie over warmtetransitie is bredere verhaal, dit wordt meegenomen in warmteprogramma en communicatie hierover. Bij de inleiding is bij waarom we dit doen toegevoegd “Niet alleen voor de inwoners nu, maar ook voor toekomstige generaties. “

- Betaalbaarheid voor de bewoners is een belangrijk aandachtspunt.
    - Dit is een van de basisvoorwaarden.

- Heb meer aandacht voor de potentie van TEO (thermische energie uit oppervlaktewater)
    - Zie hierboven, kansen TEO (i.c.m. collectieve initiatieven) krijgen expliciet aandacht in warmteprogramma, inclusief ondersteuning voor initiatieven

- Wat mensen nodig hebben is maatwerk. Betaalbaarheid en kennis zijn belangrijke elementen.
    - Dit is een van de basisvoorwaarden.
    - De isolatieaanpak van de gemeente sluit hierop aan.

Stakeholdersgesprek winkeliersvereniging De Olm – 29 juli 2026

- Koersvast is een belangrijk aandachtspunt. Wel zorgen over hoe dit wordt gerealiseerd.
    - Dit is een van de basisvoorwaarden.

- Lusten en lasten eerlijk verdelen vraagt tijdige en op transparante wijze betrekken van alle stakeholders. Zorg dat dit goed landt in de uitvoer.
    - Dit is benoemd in H5 Samenwerken en participatie

- Zorg dat bij het uitwerken van wijkgerichte aanpakken ook aandacht is voor ondernemers en winkeliers. Start met een pilotproject voor winkeliers.
    - Voorstel voor steun voor collectieve initiatieven voor ondernemingen opgenomen in warmteprogramma

- Het is belangrijk dat ondernemers weten wat de mogelijkheden van verduurzaming zijn en welke ondersteuning er mogelijk is.
    - Dit is onderdeel van het isolatieprogramma/ actieprogramma duurzaamheid

- Zorg voor een contactpersoon waar ondernemingen met betrekking tot energietransitie terecht kunnen voor vragen.
    - Dit valt onder de uitvoering van het warmteprogramma.

Gemeente Krimpen aan den IJssel

Bijlage – bewonersbijeenkomst

Bewonersbijeenkomst warmteprogramma

Denk mee over aardgasvrij wonen en werken in Krimpen

Dinsdag 25 november 2025, van 20.00 tot 21.30 in het Duurzaamheidsloket

Gemeente
Krimpen
aan den IJssel

Uitnodiging en deelnemers

Uitnodiging is aangekondigd in het Kontakt en via Socials. Zie bijvoorbeeld Krimpen Duurzaam | Krimpen aardgasvrij - Krimpen Duurzaam. De uitnodiging in Het Kontakt was onderdeel van een breder artikel over het warmteprogramma.

Bewoners werden gevraagd zich (digitaal) aan te melden. Niet iedereen die zich heeft aangemeld is komen op dagen. Tegelijk waren er ook deelnemers die zich niet hadden aangemeld. Dit komt omdat zij zich niet digitaal konden aanmelden.

Daarnaast heeft de energie coöperatie EnergiekKrimpen de uitnodiging gedeeld met haar leden. Voorafgaand aan de bewonersbijeenkomst vond er een algemene ledenvergadering van de coöperatie plaats. De leden zijn uitgenodigd om aansluitend bij de bewonersbijeenkomst aanwezig te zijn.

Uiteindelijk waren er 15 deelnemers. Bekendheid met dit onderwerp en deze bijwonersbijeenkomst lijkt niet hoog. *Een deelnemer merkte op dat veel mensen in haar omgeving niet van bijeenkomst afwist. Het Kontakt wordt niet door iedereen gelezen. En niet iedereen heeft toegang tot digitale informatie.*

Aandachtspunt: Informeren van bewoners via Socials (nieuwsbrief, facebook etc) en het Kontakt is niet voldoende om iedereen te bereiken. Wees hiervan bewust, met name richting de uitvoering is het belangrijk bewoners ook persoonlijk (bijv. per brief) te benaderen.

Presentatie Warmteprogramma

Hieronder staan de slides en gegeven toelichting omschreven. De gestelde vragen en opmerkingen zijn *cursief en blauw gekleurd.*

Wat is het warmteprogramma

In het Warmteprogramma staat hoe de gemeente aardgasvrij verwarmen wil gaan realiseren en wat de eerste stappen zijn.

Het warmteprogramma is een verplicht programma onder de omgevingswet. Alle gemeenten moeten een warmteprogramma maken.

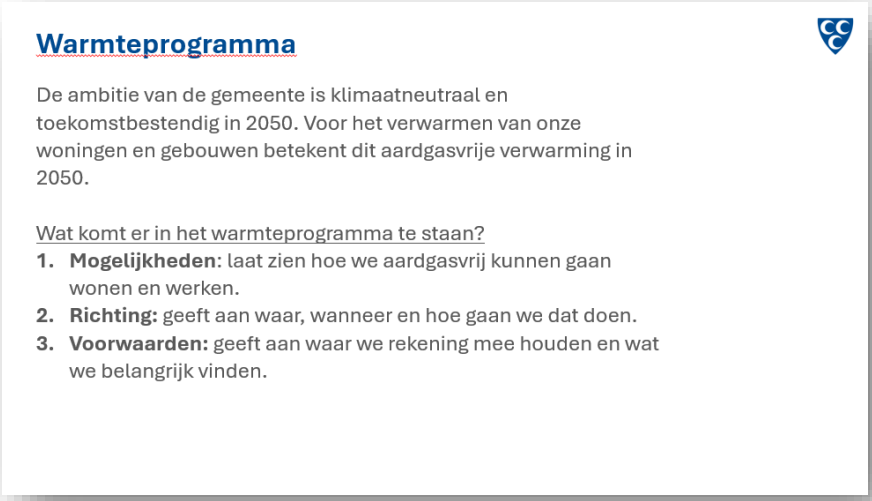

Het doel van de gemeente is klimaatneutraal en toekomstbestendig in 2050. Voor het verwarmen van onze woningen en gebouwen betekent dit aardgasvrij verwarmen in 2050

Over welke periode gaat het programma? Het Warmteprogramma kijkt 10 jaar vooruit en wordt elke 5 jaar opnieuw opgesteld. Bij elk nieuw programma wordt gekeken of er nieuwe inzichten zijn en welke (volgende) stappen mogelijk zijn.

Planning

Op dit moment is stap 1: “verkennen, voorbereiden en richtinggeven” afgerond. Dit heeft geleid tot een startnotitie en participatieplan dat door het college is goedgekeurd [digitaal te vinden via de link Vergadering College van B&W 22-07-2025 Gemeente Krimpen aan den IJssel].

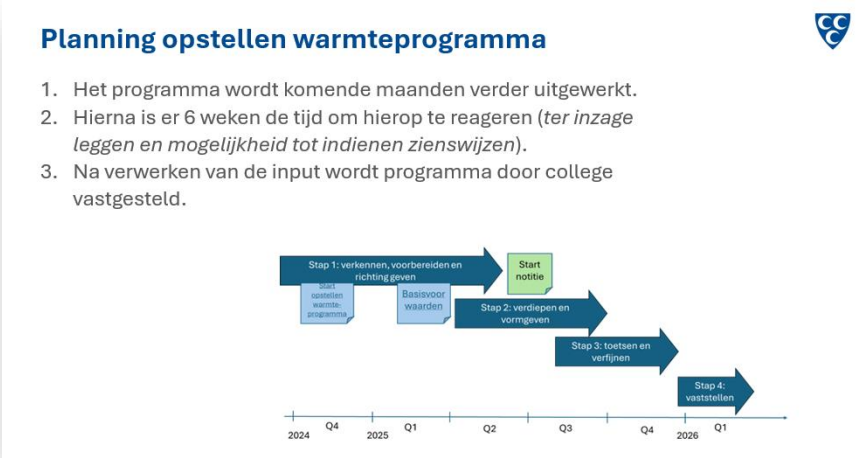

Nu wordt gewerkt aan stap 2 en 3, het verdiepen, toetsen en verfijnen. Na stap 3 ligt er een concept Warmteprogramma dat ter inzage wordt gelegd.

Hoe kom je te weten dat het programma ter inzage ligt? En hoe kan je hierop reageren?
De gemeente geeft vóór de inzage van het ontwerp-Warmteprogramma in het gemeenteblad aan dat dit gaat gebeuren. En dat iedereen zienswijzen kunnen indienen. Het ontwerp warmteprogramma zal online in te zien zijn en ook fysiek op het gemeentehuis.

Tijdens de periode van inzage kan iedereen zienswijzen inbrengen. Dit kan schriftelijk of mondeling. De gemeente maakt een verslag van mondeling ingebrachte zienswijzen.

De gemeente behandelt de zienswijzen en bepaalt of het ontwerp Warmteprogramma aangepast moet worden. De gemeente reageert op de zienswijzen in een nota van antwoord.

Mogelijkheden: hoe kunnen we aardgasvrij worden?
Tijdens de bijeenkomst wordt toegelicht dat er verschillende manieren zijn waarop woningen aardgasvrij verwarmd kunnen worden. De belangrijkste verschillen zijn:
- Individueel of collectief
- Lage(re) of hoge(re) temperatuur

In onderstaand figuur staat dit schematisch weergegeven:

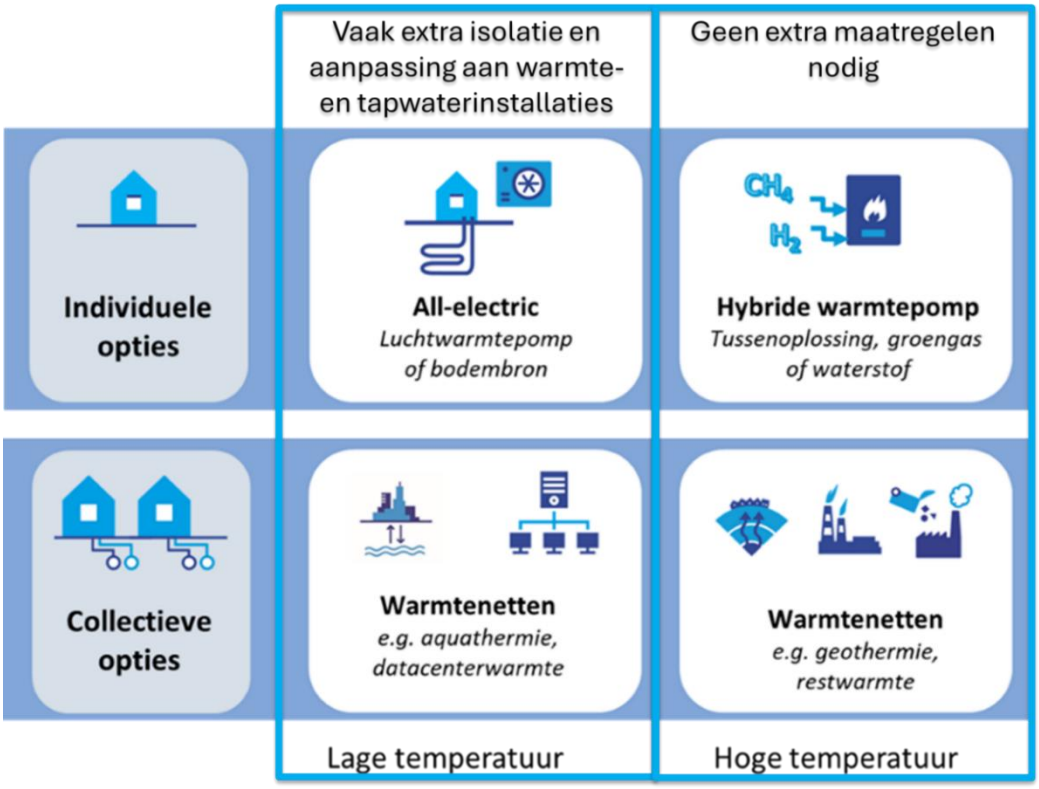

Hoewel bij hogere temperatuur verwarming geen extra maatregelen nodig zijn, is isoleren nog steeds aan te raden. Hiermee ontstaat er meer comfort in de woning en dalen de energiekosten.

Wat is er in de gemeente mogelijk?

In de gemeente Krimpen aan den IJssel is er geen hoge temperatuurbron beschikbaar. Er is geen restwarmte uit de industrie, zoals dat in de Rotterdamse haven wel aanwezig is.

De ondergrond in Krimpen lijkt wel redelijk geschikt voor aardwarmte. Aardwarmte is het gebruiken van warmte uit de diepe ondergrond. Door tot ongeveer 2 km diep te boren, kan warm water omhoog worden gepompt. Echter vraagt het boren naar aardwarmte veel ruimte. Om het project rendabel te maken moeten er ruim 6000 woningen gebruik maken van warmte uit die bron. Dit is voor Krimpen niet een realistische opgave.

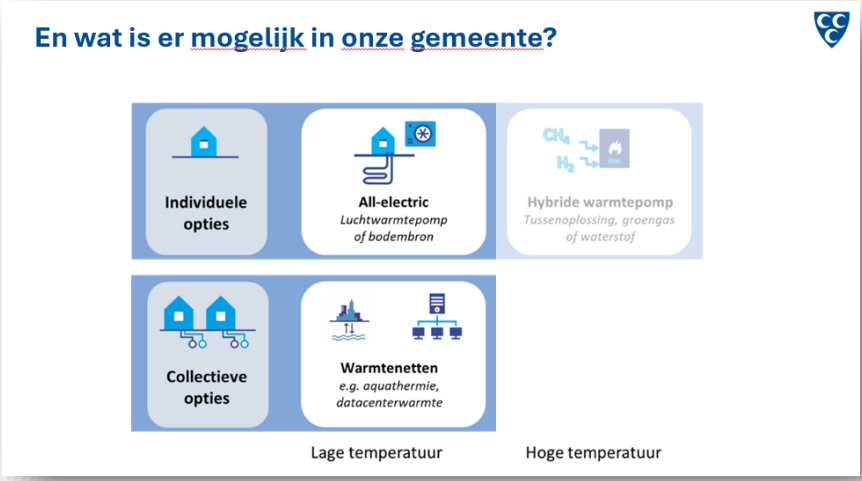

De hoge temperatuur oplossing met klimaatneutraal gas is uiterst onzeker. Deze gassen zijn hoogwaardig, dit wil zeggen dat ze hele hoge temperatuur kunnen bereiken. Daarmee is het logischer en zinvoller om deze gassen in te zetten in de industrie of voor het opwekken van elektriciteit. Bijvoorbeeld wanneer de zon niet schijnt en er geen wind is. De verwachting is dat deze gassen erg duur (en schaars) zullen zijn in de toekomst. Daarom is dit geen voor de hand liggende oplossing.

Voor de gebouwen in de gemeente blijven dan de oplossingen met lage(re) temperatuur over. Dit kunnen individuele warmtepompen, buurtwarmtepompen of kleinschalige lage temperatuur warmtenetten zijn. In alle gevallen zal goede isolatie een voorwaarde zijn voor overstap naar aardgasvrij.

Wat zijn de plannen voor de gemeente?

De gemeente wil de komende periode inzetten op isoleren. Hierbij ondersteunt de gemeenten inwoners die stappen willen maken. Inwoners kunnen op deze manier zelf kiezen wanneer en welke maatregelen genomen worden.

Reden om te kiezen voor eerst isoleren:

1. De mogelijke aardgasvrije oplossingen in Krimpen vragen allemaal voldoende goed geïsoleerde gebouwen. Pas als de woning goed geïsoleerd is kan worden overgestapt op een aardgasvrije verwarming.
2. De techniek van warmtepompen en kleine warmtenetten is volop in ontwikkeling. Betere en goedkopere technieken worden de komende tijd verwacht.

Tijdens de bijeenkomst kwamen er kritische geluiden over betrouwbaarheid van de overheid, zo zijn er in het verleden verwachtingen geschept over het opstarten van wijkaanpakken. Daarnaast wordt het afbouwen van de salderingsregeling voor zonnepanelen als pijnpunt genoemd.

De wijkaanpakken worden niet in komende periode opgestart. Op de langere termijn is dit wel het plan. Nu nog niet oppakken heeft verschillende redenen:

- Woningen moeten eerst geïsoleerd zijn, voordat de stap naar een aardgasvrije lage temperatuur mogelijk is
- De kennis en ervaring met wijk aanpakken is nog niet uitontwikkeld en ook op technisch vlak en kosten verwachten we komende jaren nog verbeteringen. De gemeente wil deze kennis mee kunnen nemen in de wijkaanpakken
- En tot slot, Stedin heeft aangegeven dat grootschalige overstap op warmtepompen in hele wijken zal – nu nog – leiden tot problemen in het elektriciteitsnet. Eerst zal verzwaring van het elektriciteitsnet uitgevoerd moeten worden. Daar is Stedin mee gestart en wordt wijk voor wijk uitgevoerd.

Aandachtspunt: zorg voor consistent beleid en kom afspraken na.
Onderzoek waar inwoners zich willen inzetten voor wijkaanpakken

---

Er worden meerdere vragen gesteld over de potentie van warmte uit oppervlaktewater en lokale warmtenetten, meer kennis hierover is gewenst.
De gemeente heeft met de rivieren Lek en de IJssel, en met de sloten en plassen in de gemeente veel kansen om warmte te halen uit oppervlaktewater. Het benutten van deze warmte vraagt wel de aanleg van een klein warmtenet of collectieve aansluiting op een appartementenflat. In het warmteprogramma wordt voorgesteld om naar dit soort oplossingen onderzoek uit te voeren. Dit kan dan bij het opstellen van het volgende programma´s (vanaf 2031) leiden tot wijkaanpakken.

Aandachtspunt: zorg in warmteprogramma en realisatie voor kennisontwikkeling op het gebied van lokale warmtenetten die gebruik maken van energie uit oppervlaktewater.

Het samenwerken aan collectieve oplossingen wordt gezien als kans op een goedkope(re) oplossing. Dit zou gefaciliteerd moeten worden.
Het onderzoeken naar mogelijke collectieve oplossingen staat in programma opgenomen, maar is nog niet concreet uitgewerkt.

Aandachtspunt: zorg in de uitvoer van het warmteprogramma dat collectieve oplossingen voldoende ondersteuning krijgen.

Er zijn hulpvragen over wat mogelijk is en wat de verschillende oplossingen zijn. Ook wat er wel en niet mogelijk is. Er is nog veel onzeker.
Met het huidige isolatie programma wordt ingezet op het ondersteunen van bewoners bij het maken van stappen. Belangrijk is te evalueren of deze aanpak voldoende steun en inzicht biedt in de mogelijkheden.

Aandachtspunt: evalueer de ondersteuningsaanpak isoleren en inventariseer welke hulpvragen en inzichten gewenst zijn

---

Ook wordt geconstateerd dat er vaak negatieve verhalen zijn, dat het niet kan, duur is of moeilijk. Er wordt gepleit om (juist) ook in te zetten op voorbeelden van succes. Dit werkt veel motiverender.
Tot op heden is dit niet in het warmteprogramma opgenomen, echter is het delen van succesverhalen en geven van voorbeelden hoe het wel kan een waardevolle manier om te communiceren over de transitie

---

Aandachtspunt: deel successen en voorbeelden

Gevraagd wordt om ook te helpen als inwoners nu al de stap naar aardgasvrij willen maken.
De oproep om naast het helpen bij het maken van de eerste stappen, ook in te zetten op het helpen van bewoners/eigenaren die de stap naar (helemaal) aardgasvrij willen maken. Dit sluit ook aan bij vorig punt, hiermee kan je een voorbeeld zijn voor anderen. Een voorbeeld van een buurtbewoner met precies hetzelfde type huis spreekt meer aan dan een voorbeeld verder weg.

Aandachtspunt: start ondersteuning voor bewoners/eigenaren die (al dan niet gezamenlijk) de stap naar aardgasvrij willen maken. Zorg dat naast ondersteuning de ervaring ook wordt gedeeld/ als voorbeeld en inspiratie kan dienen voor buurtgenoten.

Start met enkele pilotprojecten
De oproep om te starten met pilotprojecten past bij voorgaande punten, zowel voor individuele bewoners als voor collectieve oplossingen.

Aandachtspunt: start met pilotprojecten waar er collectieve kansen zijn en bewoners gezamenlijk willen starten. Wacht hier niet te lang mee.

Voorwaarden
De gemeenteraad heeft, mede naar aanleiding van een bewoners enquête, voorwaarden vastgesteld. Deze voorwaarden zijn aandachtspunten voor en van de gemeente bij het uitwerken en uitvoeren van de warmtetransitie naar aardgasvrij.

Deze voorwaarden zijn geen regels of beloften, het betekent niet dat de gemeente bijvoorbeeld kan voorkomen dat vanuit de rijksoverheid regels veranderen, wel dat zij zich zal inzetten voor consequent beleid. En dat zij in het maken van plannen zo veel mogelijk een constante koers vaart. Dit doet de gemeente door nu in te zetten op isoleren en leren van anderen, zodat duidelijk is wat er mogelijk en onmogelijk is.

Tijdens gesprek wordt aangegeven dat terugverdienen een belangrijk aandachtspunt is. Hierop wordt gereageerd met een tegenvraag, hoe dat wordt gedaan bij de aanschaf van een cv-ketel op aardgas? Bij aanschaf van een cv-ketel of bijvoorbeeld een keuken wordt toch ook niet naar de terugverdientijd gekeken?

Andere manier om hiernaar te kijken, is dat je moet doen wat je belangrijk vindt. Zeker voor woningeigenaren, zij kunnen met eigen bezit en eigen geld keuzes maken en dat bezit dan zo goed mogelijk inzetten voor toekomstige generaties.

Aandachtspunt: maatregelen nemen die positief effect hebben op toekomstige generaties heeft ook veel waarde, hoewel je dit niet altijd terug ziet in een berekening over of je als individu de maatregel terugverdiend. Neem dit ook mee in het verhaal.

Aandachtspunt: betaalbaarheid voor de bewoners is een belangrijk aandachtspunt.

Interactieve sessie

Doordat aantal deelnemers laag was, kunnen uit deze sessie geen conclusies voor de hele gemeente worden getrokken. Er is geen sprake van een representatieve groep. Wel leidt deze avond tot suggesties en ideeën (samengevat in aandachtspunten) die waardevol zijn en meegenomen zullen worden in de verdere uitwerking van het warmteprogramma.

Voorwaarden

Op basis van een overzicht van de voorwaarden is input aangeleverd.

3 = heel belangrijk
2 = minder belangrijk
1 = nauwelijks
0 = tegen

Wat vindt u van de voorwaarden?	Dat vind ik belangrijk	Toelichting / opmerking
Energie in Krimpen moet duurzaam worden.	*3,3,3,2,2*	Over algemeen wordt dit belangrijk gevonden
De energie moet betrouwbaar zijn: er is altijd genoeg voor iedereen.	*2,2*	*Iedereen moet er zuinig mee omgaan.*
Iedereen weet hoe hij/zij duurzame stappen kan zetten.	*3,3,3*	Over algemeen wordt dit belangrijk gevonden
Iedereen moet mee kunnen doen met de veranderingen.	*3,3,3*	Over algemeen wordt dit belangrijk gevonden
De regels zijn duidelijk en veranderen niet steeds.	*3,2,2,0*	De meningen zijn verdeeld, van heel belangrijk tot tegen
De lusten en lasten zijn eerlijk verdeeld.	*3,2,1*	

	Dat vind ik belangrijk	Toelichting / opmerking
Inwoners moeten hetzelfde blijven betalen voor duurzame verwarming als voor gas, of minder	*3,1,0,0*	*Verduurzaming mag geld kosten* Meningen hierover zijn verdeeld, zie ook eerder omschreven discussie over wat het mag kosten.
Inwoners moeten zo lang mogelijk de tijd krijgen om een geschikt moment te kiezen om te stoppen met gas	*3,2,0*	De meningen zijn verdeeld, van heel belangrijk tot tegen
De prijs van duurzame warmte moet zo lang mogelijk gelijk blijven voor inwoners	*1*	
De prijzen voor duurzame warmte moeten zoveel mogelijk hetzelfde zijn in alle gemeenten.	*3,3*	
De overheid moet bepalen hoe een wijk overstapt op duurzame warmte, als dat helpt om de totale kosten voor de samenleving laag te houden.	*3,3,2,2,1*	Over algemeen wordt dit (een beetje) belangrijk gevonden

EnergiekKrimpen en lokale initiatieven

Deelnemers krijgen toelichting wat een energie coöperatie is en nemen kennis van de reeds opgestarte initiatieven en projecten:

- Zonnedak Krimpenerwaard college: gerealiseerd project
- Zonnedak Brandweerkazerne: in ontwikkeling
- Zonnecarport Stormpolder: onderzoek
- Windmolen onderzoek in samenwerking met IHC

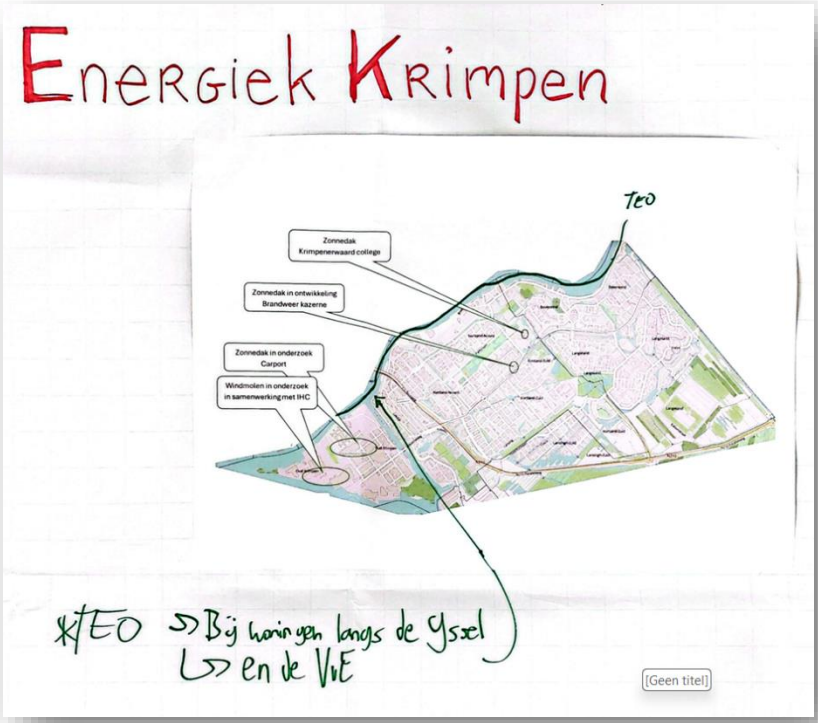

Voor meer informatie zie: [Energiek Krimpen – De energiecoöperatie van en voor Krimpen aan den IJssel]

Al deze projecten zijn grootschalige (elektriciteits-) opwek projecten waar de leden van de coöperatie (inwoners van de gemeente) mede eigenaar van kunnen worden en zo kunnen meedelen met de opbrengt.

Daarnaast is tijdens de sessie gekeken naar de kansen in Krimpen voor de warmtetransitie. De gemeente is omringd door grote rivieren en kent ook veel binnenwater. De potentie van TEO (thermische energie uit oppervlakte water) zou onderzocht moeten worden. In algemene zin wordt daarbij verwezen naar bij de woningen langs de IJssel en specifiek een mogelijke pilot met de appartementenflats langs de IJssel.

Aandachtspunt: heb meer aandacht voor de potentie van TEO (thermische energie uit oppervlaktewater)

---

3 = heel belangrijk
2 = minder belangrijk
1 = nauwelijks
0 = tegen

Wat heeft u nodig?

Wat is nodig	Dat vind ik belangrijk	Toelichting / opmerking
Kosten snel terugverdienen (bijv. door lagere energierekening)	*3,3,0*	De meningen zijn verdeeld, van heel belangrijk tot tegen
Subsidie	*3*	*Ik moet het kunnen betalen*
Voordeling geld lenen	*2*	
Onafhankelijk advies over goede maatregelen	*3*	
Weten wie mij goed kan helpen (welke bedrijven?)	*1*	
Hulp bij het regelen	*3,3,2,*	Over algemeen wordt dit belangrijk gevonden
Zorg dat het geregeld wordt bij (ver)koop van een woning		*Onduidelijk. Wie moet dit dan betalen? De verkopende partij en/of de koper?*
Verhuurder moet het regelen en betalen		
Duidelijke planning (wanneer moet wat zijn gedaan)		
Moed en daadkracht om zelf aan de slag te gaan	*3*	*Als je het kan: gewoon aanpakken!*
Energie is een basis voorziening en moet in zijn geheel terug naar de overheid (uit de markt halen).		

Aandachtspunt: wat mensen nodig hebben is maatwerk. Betaalbaarheid en kennis zijn belangrijke elementen.

Afsluitend

Dank aan alle aanwezigen en de waardevolle inzichten en vragen die tijdens de avond naar voren zijn gekomen.

Belangrijke constatering is dat er veel aandacht is voor wat er niet kan, maar dat het juist goed zou zijn om aandacht te geven aan wat wél kan. En voorbeelden van successen te geven.

Denk hierbij aan project Nul Op de Meter woningen (zie www.nomwijkkrimpen.nl) of het voorbeeld van een van de deelnemer die een oude dijkwoning zelf aardgasvrij heeft gemaakt.

Dit zijn geen voorbeelden dat het makkelijk is of snel gaat, maar wel voorbeelden dat het kan. En dat soms de geluiden in social-media (niemand kan de warmtepomp onderhouden) in werkelijkheid best lijken mee te vallen.

Ook het signaal dat de gemeente duidelijk moet zijn over wat zij wel en niet kan. Beloften die niet worden waargemaakt, leiden tot minder vertrouwen in de overheid.

Tot slot was er een duidelijke hulpvraag naar ondersteuning bij de overstap naar aardgasvrij zowel individueel als in een pilotproject met anderen.

Bijlage – agenda & verslagen stakeholdergesprekken

Agenda stakeholderoverleg (bijlage 1 bij de verslagen)

Alle stakeholders hebben ter voorbereiding op het gesprek een agenda met achtergrondinformatie ontvangen. In de verslagen wordt naar deze agenda verwezen als bijlage 1.

Stakeholderoverleg warmteprogramma
U bent voor de gemeente - in relatie tot de warmtetransitie - een belangrijke partij. Met belanghebbende partijen willen we een stakeholderoverleg voeren om input en feedback op te halen over de inzichten tot nu toe met betrekking tot het warmteprogramma. Daarnaast zal tijdens dit stakeholderoverleg ruimte zijn om vragen te stellen en aanvullende aandachtspunten mee te geven.

Deze notitie geeft de inzichten tot nu toe weer en vormen de basis voor de gespreksagenda.

Agenda

- Toelichting warmteprogramma (ad.1 en ad.2)
    - Vragen & opmerkingen
- Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken (ad. 3):
    - Feedback ten aanzien van uitgangspunten
    - Zijn er elementen die missen of verduidelijking vragen?
- Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken (ad. 4 en ad. 5):
    - Standpunt ten aanzien van aanpak en oplossingsrichtingen
    - Wat is van belang voor belanghebbende, hoe kan de transitie vorm krijgen en wat zou in het warmteprogramma opgenomen moeten worden?
- Toelichting vervolg (ad.6)
    - Vragen & opmerkingen
- W.v.t.t.k.
    - Vragen en feedback, zover nog niet besproken tijdens eerdere punten
    - Voor meer informatie zie enkele openbare documenten (ad. 7)

Ad 1. Warmteprogramma Krimpen aan den IJssel
De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw[1]) verplicht iedere gemeente om uiterlijk 31 december 2026 een warmteprogramma vast te stellen als opvolger van de Transitievisie warmte (TVW). Dit programma moet iedere vijf jaar geactualiseerd worden.

Er wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen van eerste het Warmteprogramma voor de gemeente Krimpen aan den IJssel, dit programma heeft betrekking op de periode tot en met december 2035. Hierin beschrijven we onze plannen voor de verduurzaming van wijken voor de komende 10 jaar. Het kan daarbij zowel gaan om isolatie als om de overstap op een duurzaam alternatief voor aardgas.
Hierdoor weet iedereen wat er gaat gebeuren in een gebied en kunnen eigen verduurzamingskeuzes worden afgestemd op het toekomstige warmtealternatief. Ook

[1] Naar verwachting treedt de Wgiw 1 januari 2026 inwerking. Hierna kan het programma formeel worden vast-gesteld.

partners, zoals woningcorporaties en netbeheerders, kunnen hiermee rekening houden in hun plannen.

Ad 2. Ambitie & doel
De ambitie van de gemeente is klimaatneutraal en toekomstbestendig in 2050. Voor het warmteprogramma vertaalt dit zich naar aardgasvrije gebouwde omgev ing in 2050.

Wij willen met dit warmteprogramma de bewoners en eigenaren van gebouwen in de gemeente inzicht geven hoe op termijn verwarming aardgasvrij kan plaatsvinden en vanuit welke basisvoorwaarden/ uitgangspunten we werken. Hiermee willen we belanghebbenden, zoals bewoners, ondernemers, woningcorporaties en netbeheerders, handelingsperspectief geven.

Ad 3. Uitgangspunten / basisvoorwaarden
De basisvoorwaarden nemen we op in het Warmteprogramma en zijn het kompas voor de verdere uitwerken van dit en volgende Warmteprogramma's. Hiermee is duidelijk vanuit welke waarde het programma wordt vormgegeven en proberen we voor de belanghebbende een heldere en vaste koers te varen.

<u>Wat zijn de basisvoorwaarden wel?</u>

- Het is een kompas / een checklists waarlangs we het warmteprogramma komende tijd en de volgende keren wordt uitgewerkt. Het geeft richting aan de verdere invulling van het warmteprogramma en toekomstige warmteprogramma's. Voor de uitvoering/realisatie gelden dezelfde basisvoorwaarden.
- Het zijn *onze* basisvoorwaarden, dus ze gelden voor de zaken waar wij als gemeente invloed op hebben.
- Het is ook een signaal naar het Rijk wat de gemeente belangrijk vindt en dus een oproep aan het Rijk om te zorgen voor voldoende juridische en financiële instrumenten om aan deze voorwaarden te voldoen.
- De term basisvoorwaarden is overgenomen uit de door de raad vastgestelde TVW. Een andere term kan zijn "uitgangspunten".

<u>Wat zijn de basisvoorwaarden niet?</u>

- Het is geen eis of opdracht aan gemeente zelf, waar bewoners / belanghebbenden garantie op krijgen.

Tot slot zal in het warmteprogramma toegelicht worden wat de basisvoorwaarden wel en niet zijn. En dus ook wat bewoners van de gemeente mogen verwachten.

In de transitievisie warmte zijn volgende basisvoorwaarden vastgesteld, deze blijven onverminderd van kracht:

- <u>De energievoorziening moet betrouwbaar zijn/blijven.</u> We vinden het belangrijk dat Krimpenaren erop kunnen rekenen dat er altijd voldoende energie is om te gebruiken.
- <u>De energie moet duurzaam worden</u>. De overstap naar aardgasvrij moet bovendien leiden tot duurzame technieken. Hierdoor dragen we bij aan minder CO_2-uitstoot.
- <u>Iedereen weet hoe hij/zij duurzame stappen kan zetten</u>. We streven ernaar om de overstap naar duurzame verwarming zo duidelijk mogelijk te maken. We geven inwoners tips om zelf iets te doen. Ze krijgen een stappenplan en niet alleen uitleg over het eindresultaat. Die informatie moet kloppen en voor iedereen beschikbaar zijn.

- Iedereen moet mee kunnen doen. De overstap naar duurzame verwarming lukt alleen als alle inwoners mee kunnen doen. Het is belangrijk dat iedereen de overstap kan betalen. Er moet voldoende begeleiding en financiële ondersteuning zijn voor de eigenaar van een gebouw. We gaan stap voor stap te werk. En we gaan pas van het aardgas af als er goede andere manieren van verwarmen zijn voor iedereen. We weten ook dat deze overstap veel meer is dan een technische operatie. Daarom hebben we ook oog voor de verandering die het voor inwoners betekent. Zo voorkomen we dat mensen afhaken

Op basis van landelijk onderzoek en inventarisatie onder de bewoners worden twee basisvoorwaarden toegevoegd. Deze aanvullende basisvoorwaarden zijn reeds door de raad vastgesteld:

- De aanpak van de warmtetransitie is duidelijk en verandert niet steeds / de regels zijn duidelijk en veranderen niet steeds: Hierbij is de inzet van de gemeente zo veel mogelijk koersvast te zijn, ook als op landelijk niveau wel regels veranderen. De gemeente wil met deze basisvoorwaarden, niet alleen maximaal inzetten op duidelijke koers, ook wil ze hiermee aan het Rijk laten weten dat helderheid en niet steeds veranderende regels belangrijk zijn.
  We geven invulling aan deze basisvoorwaarde door te kiezen voor het opstellen van een uitgebreid warmteprogramma, hiermee geven we de inwoners / eigenaren langjarig inzicht in welke oplossingen voor aardgasvrij in welke buurt het beste zijn. Zo kunnen inwoners en gebouweigenaren bij het nemen van maatregelen (nieuwe keuken, verbouwing en/of verhuizing) rekening houden met de aardgasvrij mogelijkheden. Door dit te benoemen verplichten we onszelf om bij innovaties of veranderende regels/bijdragen uit het Rijk kritisch te kijken naar de impact van een eventuele koerswijziging op onze inwoners en belanghebbenden. Het verplicht ons om niet met elke wind mee te waaien, maar langjarig vooruit én terug te kijken en zo een duidelijk perspectief te bieden en te onderbouwen.
- De lusten en de lasten zijn eerlijk verdeeld. We kiezen voor beleid dat rechtvaardig is. We kijken hierbij verder dan alleen naar de kosten, we kijken ook hoe we samen werken aan de verschillende warmteoplossingen en hoe we zorgen dat de lusten en lasten eerlijk verdeeld worden. Hierbij gaat het begrip lusten en lasten dus niet alleen om financiële aspecten, maar juist ook over de impact op de leefomgeving, denk hierbij aan ruimtelijke impact en geluidsoverlast.
  We zijn ons bewust van het feit dat er verschillende beelden zijn van het begrip eerlijk en dat een bepaalde oplossing niet door iedereen hetzelfde gewaardeerd zal worden. Juist door het streven naar eerlijke verdeling van de lusten en lasten te benoemen, willen we borgen dat bij het vormgeven van de transitie stil wordt gestaan bij de verschillende lusten en lasten van de transitie en hoe deze op verschillende plekken landt. Samen moeten we komen tot oplossingen waarbij er een breed gedragen gevoel van rechtvaardigheid is. Hiermee wordt niet voorkomen dat er ook lasten zijn of dat er bewoners liever andere keuzes hadden gemaakt, maar wel dat er tijdig en transparant over wordt gesproken én nagedacht over de meest eerlijke verdeling.

Ad 4. Aanpak / visie voor de gemeenten
Het warmteprogramma hoeft formeel alleen maar inzicht te geven in die gebieden waar de aanwijsbevoegdheid[2] wordt ingezet. We kiezen ervoor om op korte termijn geen gebruik te maken van de aanwijsbevoegdheid. Tegelijkertijd wil je wel laten weten welke oplossingsrichting de voorkeur heeft. Daarom is in dit eerste Warmteprogramma gekozen voor een uitgebreider plan, waarin naar heel de gemeente wordt gekeken. Op deze manier willen we alle bewoners/eigenaren en belanghebbenden handelingsperspectief bieden en kunnen bewoners/eigenaren/bedrijven op voor hun optimale tijdspad toewerken naar de overstap op aardgasvrij. We geven eventuele bewonersinitiatieven de ruimte en ondersteunen deze waar mogelijk.

Op deze manier wordt invulling gegeven aan de basisvoorwaarde “de regels zijn duidelijk en veranderen niet steeds”. We streven naar langjarig en consistent beleid.

Ad 5. Oplossingsrichting / inhoudelijke richting warmteprogramma:
Op dit moment is gekozen om in komend Warmteprogramma nog geen richtinggevende keuzes te maken, de focus ligt op besparen, waarbij inwoners / gebouweigenaren de regie hebben over wat en wanneer wordt gedaan.

De gemeente faciliteert en ondersteunt, immers leidt isoleren tot meer comfort en lager energieverbruik en daarmee lagere energiekosten.

We houden nieuwe ontwikkelingen in de gaten om zo te voorkomen we dat we kansen mislopen. Concreet werken we samen met de RES Rotterdam Den Haag aan het verbeteren van de financiële instrumenten voor de realisatie warmtenetten. Dat kan op termijn ertoe leiden dat de uitrol van lokale lage temperatuur warmtenetten rondom de Middenwetering- en Vijverflats wel haalbaar wordt. Inzichten tot nu toe zijn dat warmtenetten in deze wijken niet haalbaar zijn, de Raad is in juni 2023 hierover geïnformeerd. Voor de Stormpolder wordt een globaal haalbaarheidsonderzoek opgestart.

Samengevat is de koers van de gemeente;

- Inzetten op isolatie spoor en al dan niet via hybride pompen door werken naar all-electric oplossingen:
    - Primair wordt dit vorm gegeven via de Duurzaamheidsagenda 2025-2028 waarin een maatwerk isolatie programma is opgenomen.
    - Onderzocht wordt of additionele ondersteuning mogelijk is voor bewoners/eigenaren die de stap naar aardgasvrij willen maken. Waarbij er enerzijds aanvullende ondersteuning is voor de bewoner/eigenaar en anderzijds de ervaringen en inzichten gebruikt worden om andere bewoners/eigenaren (van vergelijkbare woningen/gebouwen) te informeren en inspireren.
- Er wordt in het Warmteprogramma nog geen gebruik gemaakt van de aanwijsbevoegdheid.

[2] Met de aanwijsbevoegdheid kunnen gemeenten vanuit hun regierol gebieden aanwijzen die binnen een bepaalde termijn aardgasvrij moeten worden en overgaan op een duurzame warmtevoorziening. Door per gebied of wijk aan de slag te gaan, kunnen gemeenten samen met bewoners, gebouweigenaren en partners een zorgvuldig proces doorlopen. Met het inzetten van deze bevoegdheid worden grote maatschappelijke kosten voorkomen die gepaard gaan met de instandhouding van slechts 1 of meerdere gasaansluitingen in een wijk of buurt.

- Onderzoek naar kleinschalige warmtenetten opstarten zodra de financiële voorwaarden (via landelijke maatregelen) zijn verbeterd.
- Onderzoek naar de kansen voor een warmtenet voor de Stormpolder
- Kosten klimaatneutraal gas zijn zeer onzeker en kunnen zeer hoge impact hebben op de totale nationale kosten, deze route wordt ontraden.

Ad 6. Proces
Per stakeholderoverleg zal er een bespreekverslag worden opgesteld en ter goedkeuring worden voorgelegd. Dit verslag zal als bijlage aan het warmteprogramma worden toegevoegd, als onderdeel van het participatieaanpak. Daarnaast zal er op basis van alle stakeholder gesprekken worden omschreven wat er met de opgehaalde input is gedaan, ook dit wordt een bijlage bij het Warmteprogramma.

De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2026 (na het inwerkingtreden van de Wgiw) het warmteprogramma wordt aangeboden aan de raad. We willen in aanloop naar het aanbieden van die Warmteprogramma belanghebbenden de ruimte geven om aan te geven wat zij belangrijk vinden. Hiertoe hebben we een enquête gehouden onder bewoners, de gemeenteraad gevraagd de basisvoorwaarden vast te stellen en houden we deze gesprekken met belanghebbenden. Alle input wordt verwerkt in het warmteprogramma.

Voor de besluitvorming in het college over het warmteprogramma volgt tot slot – verplicht - de uitgebreide voorbereidingsprocedure uit de Algemene wet bestuursrecht. Gedurende de termijn van de terinzagelegging kan iedereen zienswijzen inbrengen. De zienswijzen worden verwerkt in een nota van antwoord en kunnen leiden tot aanpassing van concept-warmteprogramma.

Ad 7. Extra informatie
Hieronder een overzicht van raadsinformatiebrieven en raadsvoorstel gerelateerd aan het Warmteprogramma:

- 13 juni 2023: Raadsinformatiebrief uitkomsten haalbaarheidsonderzoek warmtenetten
- 8 november 2024: Raadsinformatiebrief aan de raad over start opstellen warmteprogramma
- 11 februari 2025: Raadsvoorstel vaststellen basisvoorwaarden
- Maart 2025: Ambitiedocument duurzaamheid 2025-2028
- 22 juli 2025: Vergadering College van B&W 22-07-2025 Gemeente Krimpen aan den IJssel (startnotitie en participatieaanpak)

Verslag gemeentelijk vastgoed

Datum: 28 mei 2025, 13.00-14.00
Deelnemer(s): lid Team Vastgoed
Locatie: online

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op alle onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
Dit leidt niet toe extra vragen en opmerkingen. Teamlid Vastgoed is bekend met de Transitievisie Warmte en betrokken bij eerder onderzoek naar de haalbaarheid van een lokaal warmtenet rondom de Vijverflats.

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
Tijdens het gesprek komt naar voren dat isolatie maatregelen over het algemeen laagdrempelig zijn en eenvoudiger uit te voeren dan maatregelen aan de kant van de (verwarmings)installatie. Stappen nemen op gebied van verlagen warmtevraag/ isolatie zal weinig weerstand geven, met name omdat dit vaak (economisch) aantrekkelijke maatregelen zijn. Een stap verder richting aardgasvrij, het vervangen van de installaties, is ingewikkelder en complex. Dit vraagt deskundige ondersteuning. Hierbij gaat het over zowel het krijgen van goede adviezen, als het hebben van betrouwbare partijen die werk goed en tegen eerlijke prijs kunnen uitvoeren. Dit soort goede partijen vinden is soms best lastig. Advies is dus om eigenaren van gebouwen te ondersteunen bij het komen tot een goed en betrouwbaar advies en uitvoering.

Dit sluit aan bij de basisvoorwaarden “iedereen weet hoe hij/zij duurzame stappen kan zetten” en “iedereen moet mee kunnen doen”.

Daarnaast geeft teamlid Vastgoed aan dat consistent beleid heel belangrijk is, dat zie je nu bijvoorbeeld bij de aanschaf van zonnepanelen en de wijziging rondom het kunnen terug leveren.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
Teamlid Vastgoed licht toe hoe de gemeente inzet op verduurzaming van haar eigen vastgoed, als voorbeeld hoe stappen gezet kunnen worden.

De focus ligt op zinvolle duurzaamheidsinvesteringen, dit zijn isolatiemaatregelen en /of installaties die een vorm van rendement hebben met oog op duurzaamheid. Hierbij wordt gekeken naar zowel de economische terugverdientijd als de impact op CO_2-reductie. Als rendement laag is, dan worden die maatregelen niet uitgevoerd, immers gaat het hierom maatschappelijke investeringen.

De gemeente rond dit jaar een meerjarenprogramma verduurzamen maatschappelijk vastgoed af, waarbij voor al haar vastgoed verduurzamingsmaatregelen zijn genomen. Hiermee is het vastgoed nog niet aardgasvrij. Na afronding van dit programma zal onderzoek plaatsvinden en een routekaart naar klimaatneutraal in 2050 worden uitgewerkt. Dit gaat dan over welke aardgasvrije techniek voor de hand ligt en hoe kan je stappen maken. Hierbij zal

ook gekeken worden naar wat er aan oplossingsrichtingen zijn opgenomen in het Warmteprogramma.

Vastgoed houdt landelijke ontwikkelingen en innovaties in de gaten. Daarnaast wordt bij grote investeringen in verband met bijv. onderhoudsplannen gekeken wat er qua verduurzaming extra mogelijk is. Hoe kan je als onderdeel van de onderhoudsplannen (extra) stappen nemen? Welke kansen zijn er en hoe kan je deze verzilveren?

In een aantal vastgoedlocaties ligt de energierekening bij de huurder, daarmee komen de opbrengsten van verduurzamingsmaatregelen door de gemeente (eigenaar pand) terecht bij de huurder. De gemeente verdisconteerd een deel van deze verduurzamingskosten in de huur, om zo (deels) de maatregelen terug te verdienen. Hierbij wordt wel aandacht besteed aan het voorkomen dat de optelsom van huur + energierekening niet (te veel) stijgt.

Teamlid Vastgoed geeft aan dat het aardgasvrij maken van het vastgoed wel gaat lukken. Maar er zijn nog wel meerdere stappen nodig. Ontwikkelingen op het gebied van warmtepompen zijn nodig, denk aan lagere kosten, minder geluid, kleinere units. De ontwikkelingen van de warmtepompen mogen niet gaan stagneren, ook hier geldt dat wisselend beleid niet helpt bij het aanjagen van innovaties.

De inzet van vastgoed is klaar staan voor nieuwe oplossingen en innovaties, maar niet de voortrekkersrol oppakken. Waar koppelkansen zijn deze benutten. Deze aanpak is in lijn met de voorlopige inhoudelijke richting van het warmteprogramma.

Toelichting vervolg
Geen verdere opmerkingen.

W.v.t.t.k.
Geen verdere opmerkingen

Verslag VVE

Datum: 28 mei 2025, 10:30-11.30
Deelnemer(s): lid team Duurzaam Wonen en Werken (DWW) van de gemeente
Locatie: gemeentekantoor Krimpen aan den IJssel

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, er zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
Teamlid DWW is bekend met het warmteprogramma en heeft geen vragen of opmerkingen.

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
De benoemde uitgangspunten zijn herkenbaar en logisch. Verder geen opmerkingen.

Het helder richting geven is van groot belang bij het gaan maken van keuzes, hieronder wordt dit nader toegelicht. Daarnaast is het belangrijk dat iedereen, dus ook VvE's kunnen meedoen, dit is momenteel voor VvE's lastig. Hieronder wordt dit nader toegelicht.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
De richting besparen, of beter gezegd minder gasverbruik, is een belangrijk uitgangspunt.

Teamlid DWW licht toe wat de grootste uitdagingen voor VvE's zijn bij verduurzaming en met name bij het aardgasvrij worden. Het is van belang dat deze inzichten worden meegenomen bij het maken van het warmteprogramma in het algemeen en het komen tot uitvoeringsprogramma's in het bijzonder.

Context gemeente Krimpen aan den IJssel
Er zijn in de gemeente rond de 70 VvE's, met 21 kleine VvE's met tussen de 2 en 5 appartementen. Van de overige 50 VvE's zijn ca. 28 VvE's nieuwbouw van na 2000, en hebben dus vrijwel geen isolatie opgave. De overige circa 22 VvE's zijn grotere VvE's gebouwd in de jaren '60 -´70-´80-´90. Dit zijn de VvE's met de grootste uitdagingen.

Context VVE
De meeste VvE's hebben een eigen individuele warmtevoorziening, dit valt dus niet onder de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de VvE, zoals bijvoorbeeld daken dat wel zijn. In de splitsingsacte staat de verdeling van wat gemeenschappelijk en privé is en geeft dus ook aan wie waar zeggenschap en verantwoordelijkheid over heeft. Als de warmtevoorziening niet is benoemd bij gemeenschappelijk deel, dan is onderhoud en vervanging dus een individueel besluit. De VvE kan hier dan geen invloed op uit oefenen en er geldt bij het maken van verduurzamingskeuzes voor type verwarming dus geen meerderheidsstem. Recentelijk heeft de RvS nog uitgesproken dat de VvE hierover geen beslissingsbevoegdheid heeft bij het aardagsvrij maken van wijken.

Het veranderen van de splitsingsactie, is noodzakelijk als je over wilt gaan op een collectieve warmtevoorziening. Immers wordt alleen dan het mogelijk om gemeenschappelijk te sturen op onderhoud en beheer en vervanging van een collectieve warmtevoorziening. Ook wordt het met de aanpassing van de splitsingsacte mogelijk om te financieren via het

Warmtefonds. Met dit fonds kan de VvE een goedkope lening aangaan, waarbij de lening van de VvE is en niet aan de eigenaar vast zit. Het veranderen van de splitsingsactie is echter niet eenvoudig.

Het aanpassen van de splitsingsacte is duur (ca. €500 per eigenaar) en vraagt akkoord van alle appartementseigenaren. En dat zijn dus ook de eigenaren die de woning verhuren. Ervaring leert dat het bereiken (en akkoord krijgen) van alle eigenaren lastig is. Daarnaast moeten ook de geldverstrekkers allemaal akkoord gaan met aanpassing van de acte. Banken zullen over het algemeen wel akkoord gaan als het gaat om mogelijke verbetering en verduurzaming. Echter zijn er ook geldverstrekkers in de private sfeer en die zijn vaak moeilijk te bereiken of maken andere afweging.

<u>Wat betekent dit voor verduurzaming van VvE's in Krimpen?</u>
Door bovenstaande situatie is het voor veel VvE's erg moeilijk om de overstap op een eventuele collectieve warmtevoorziening te maken. Zoals een (lage temperatuur) warmtenet. Alleen die VvE's die al een collectieve warmtevoorziening hebben (onder beheer en onderhoud van de VvE) kunnen eenvoudiger overstappen op een andere vorm van collectieve warmtevoorziening.

De VvE's die recent zijn gebouwd zijn vaak aangesloten op mini warmtenetten en hebben dus een collectieve warmtevoorziening. Aandachtspunt bij mini warmtenetten voor nieuwbouw zijn de vaste hoge lasten, hiermee wordt minder gaan verbruiken niet aangemoedigd. Hierdoor zijn VvE's onder huidige condities niet helemaal blij met aansluiting op warmtenetten. Zij zijn echter wel reeds aardgasvrij en hebben (vrijwel) geen verduurzamingsopgave meer.

De VvE's die nog stappen moeten zetten, hebben bijna allemaal individuele warmtevoorziening, voor hen geldt de uitdaging rondom de splitsingsacte zoals hierboven omschreven. De overstap naar een eventueel lokaal warmtenet is organisatorisch erg ingewikkeld, nog los van de financiële uitdagingen die de realisatie van een warmtenet met zich meebrengt. De propositie voor de eindgebruikers is nog niet goed genoeg, dit is ook gebleken uit het haalbaarheidsonderzoek naar een warmtenet Middenwetering.

De overstap op (hybride) warmtepompen, hoewel individueel, is ook lastig. Immers worden hiermee aanpassingen aan het (gemeenschappelijk deel van het) gebouw noodzakelijk en is er sprake van een buiten unit die geluid(soverlast) produceert. VvE's kunnen niet beslissen over individuele keuzes verwarming, maar wel besluiten over alle gemeenschappelijke elementen die essentieel onderdeel zijn van de overstap naar een warmtepomp. Vaak gaan VvE's niet akkoord met aanpassingen die nodig zijn om individueel te kunnen overstappen.

Zelfs ten tijde van plicht om aardgasketels met een hybride warmtepomp te vervangen, gold deze plicht niet voor VvE's, omdat het te ingewikkeld was om te realiseren.

Naast de organisatorische drempels om over te stappen op individuele (hybride) warmtepompen zijn er ook nog technische uitdagingen. De oplossing is nog niet goed uit ontwikkeld. Overstap naar aardgasvrij is voor VvE erg lastig, technisch lijkt een overstap op warmtenet eenvoudiger dan de individuele warmtepomp route. Dit vraagt nog steeds de organisatorische aanpassingen én een betere propositie voor aansluiten op warmtenetten (inclusief eerlijke verdeling van de kosten).

Aandachtspunten voor in het Warmteprogramma

Geef richting en wees consistent:

- Bij het maken van verduurzamingskeuzes moet helder zijn welke opties er wel en niet zijn. Voor VvE's is het belangrijk om te weten dat er geen MT-warmtenetten komen. Voor woongebieden Middenwetering en Vijverflats kan dit op de korte termijn ook worden uitgesloten, geef voor deze gebieden aan dat de komende 15 jaar geen warmtenet komt. Leg dit vast in het warmteprogramma.
- Hiermee geef je richting aan wat individuele woningeneigenaren (al dan niet samen met VvE) wel en niet kunnen doen. Het is ook belangrijk dat deze richting duidelijk vanuit de gemeente wordt gecommuniceerd.
- Wees helder of en waar er uitzonderingen zijn, zo moet er nog een onderzoek naar de haalbaarheid van een warmtenet in de Stormpolder plaatsvinden. Maak duidelijk dat - als het een haalbaar net is – dit een lokaal karakter zal hebben, en niet uitbreiding richting de gebouwde omgeving van Krimpen zal krijgen.
- Schets een heldere visie dat op termijn kleinschalige collectieve lage temperatuur oplossingen een mogelijkheid zijn. Denk bijvoorbeeld aan buurtwarmtepompen. En geeft aan wat dit betekent met betrekking tot de minimale isolatiegraad. Een lage temperatuur verwarming vraagt isoleren tot minimaal label B.

Ondersteun de VvE's:

- Zoals hierboven omschreven, hebben de VvE's grote uitdagingen in de verduurzamingsopgave, met name bij vervanging van de verwarmingsinstallatie voor aardgasvrije alternatieven. Voor maatregelen nemen in de VVE is de uitspraak van geen MT warmtenet van belang, daarmee worden noodzakelijke (tussen)stappen niet langer uitgesteld. Helderheid is cruciaal.
- Ontwikkeling een versnellingsagenda voor de verduurzaming van de VvE's: onderzoek de mogelijkheden en geef extra ondersteuning. Focus hierbij op het beperken van de warmtevraag en onderhoudslast. Dit is op dit moment de meest kansrijke route. Richt je bij het maken van stappen op het klaar staan voor toekomstige aardgasvrije warmteoplossing (LT).
- Onderzoek mogelijkheden voor aanvullende gerichte subsidieregeling, die boven op de landelijke subsidies kunnen worden toegekend bij verbeteren van slecht geïsoleerde woningen. Landelijk zijn er al heel veel regelingen, hierop moet je gericht aansluiten. Kijk hierbij naar voorbeelden in andere gemeenten. De opgave in Krimpen met betrekking tot VvE's is niet heel groot, het aandeel VvE's die een grote isolatie opgave hebben zijn 20 a 25 VvE's. Benut de ervaringen van elders.
- Sluit aan bij landelijke lobby voorstellen wetsveranderingen die de overstap op collectieve voorzieningen mogelijk maakt. Overigens is daar nu weinig beweging op te zien.

Heb aandacht voor elektrisch koken:

- Bij de overstap naar aardgasvrij is elektrisch koken ook noodzakelijk. Moedig dit aan, niet alleen bij VvE's maar voor alle woningen.
- Punt van aandacht is voldoende capaciteit in de meterkast en de wachttijden om dit te laten aanpassen. Hierbij is het van belang dat aanpassing aan de meterkast gelijkt toekomstgericht wordt uitgevoerd en naast capaciteit voor elektrisch koken ook ruimte geeft aan elektrisch verwarmen en eventueel laadpalen.
- Advies is om eventuele subsidie elektrisch koken, niet te richten op kookplaat, maar meer richten op faciliteren van de aanpassing aan de aansluiting in meterkast. Dit vraagt samenwerking met Stedin.

Toelichting vervolg
Vragen & opmerkingen

W.v.t.t.k.
Bij onderzoek naar een mogelijk warmtenet in de Stormpolder geeft teamlid DWW aan dat de VvE van Veerdam 1- 24 interesse heeft om deel te nemen aan dit onderzoek. Deze VvE is goedgeorganiseerd en wil graag meekijken en meedenken met oog op mogelijke aansluiting in de toekomst. Teamlid DWW zal de contactgegevens van deze VvE delen.

Verslag Stedin

Datum: 2 juni 2025, 9.00-10.00
Deelnemer(s): Key Accountmanager Overheden – Stedin
Locatie: gemeentekantoor Krimpen aan den IJssel

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op alle onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
De Key Accountmanager Overheden is bekend met warmteprogramma. Hij heeft geen op- of aanmerkingen naar aanleiding van de toelichting.

Het warmteprogramma richt zich in eerste instantie op isolatie. Er is geen sprake van aanwijsbevoegdheid. Hiermee is de verandering ten opzichte van het voorgaande TVW beperkt. De lijn is consistent en duidelijk. Dit helpt Stedin, zij maken gebruik van de plannen om elektriciteitsnet door te rekenen en toekomstbestendig te maken.

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
Uitgangspunten zijn helder.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
De route van inzetten op isoleren en faciliteren van die inwoners die aardgasvrij willen worden past binnen de opgave van Stedin.

Huidige aanpak versterken LS net door Stedin
Op dit moment berekent Stedin per buurt wat er (op LS en MS) nodig is om elektriciteitssysteem toekomstbestendig te maken. Hierbij wordt gekeken naar zowel de ontwikkelingen rondom elektrisch koken, laadpalen, zon opwek als de elektrificatie van de warmtevraag met (individuele) warmtepompen. Eerste inzichten laten zien dat in alle buurten extra trafo's[3] nodig zijn. De werkwijze van Stedin is als volgt:

- Technische analyse: wat is er nodig, en waar kan dat vanuit elektriciteitssysteem bezien? Hieruit volgt een zoekcirkel waarbinnen een trafo geplaatst moet worden.
- Ruimtelijke inpassing: welke plekken binnen de zoekcirkel zijn kansrijk. Hierbij wordt gekeken naar o.a. zichtlijnen, ruimte, ecologie etc.
- Afstemmen met gemeente: Als er meerder kansrijke plekken binnen een zoekcirkel zijn gaat Stedin in overleg met de gemeente, om samen tot optimale locatie te komen.
- Voorstel voor locatie wordt bij gemeente voorgelegd, zijn moeten dan binnen 15 dagen reageren (akkoord geven). Hierna worden de inwoners betrokken.

Hiermee is er geen sprake van participatie bij het plaatsen van trafo's. Stedin geeft aan dat dit niet realistisch is gegeven de opgave die er ligt.

[3] Een trafo is een transformator in een huisje waar middenspanning wordt omgezet naar laagspanning, zodat het gebruikt kan worden in huis. Deze trafo's kunnen van uiterlijk en formaat erg verschillen, maar de meeste zijn ongeveer 2,5 bij 3 meter. Stedin beheert al zo'n 26.500 trafohuisjes in Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland.

Stedin is wel op zoek naar het inpassen van de werkzaamheden bij de buitenruimte werkzaamheden die de gemeente uitvoert. Zij maakt een meerjarenplan. Hierbij wordt met name gekeken naar de gemeentelijke plannen op gebied van de ophoging van de wegen en vervanging van riolering. Hierbij komen diverse vraagstukken samen, hoeveel verzwaring is nodig, welke ruimte is beschikbaar (naast alle andere vitale systemen zoals riool en drinkwater) en welke optimalisaties zijn er mogelijk. Het aanhaken van de warmtetransitie op deze wijken, zeker op het moment dat er wel (in de toekomst) wordt ingezet op de aanwijsbevoegdheid, is gewenst. Dit zal richting het warmteprogramma 2031 uitgewerkt moeten worden en in dit warmteprogramma als richting kunnen worden opgenomen.

<u>Afstemmen en optimaliseren op gebied van warmtetransitie</u>
Op dit moment werkt Stedin op basis van warmtepomp oplossingen. Andere keuzes vraagt nieuwe berekening van Stedin, waarbij wel opgemerkt wordt dat in elke wijk er trafo's bij moeten komen door koken, laden en zon opwek. Maar de hoeveelheid extra trafo's kan lager zijn bij lokale warmtenetten / buurtwarmtepompen.

Vraag is hoe ga je zorgen voor innovaties/nieuwe ideeën voor buurtwarmtepompen, die leiden tot minder nieuw aan te leggen trafo's. Vaak zal een buurtwarmtepomp een grotere aansluiting vragen en daarmee niet het LS maar MS gaan belasten. Het is voor Stedin van belang om goed in beeld hebben welke ontwikkelingen zich waar voordoen en zo dus ook inzicht hebben in eventuele verschuiving van aansluitingen van LS naar MS-net.

Op dit moment werkt Stedin op basis van aangeleverde plannen, zij neemt in de basis geen pro-actieve rol in, in de zoektocht naar optimalisatie. Tegelijkertijd is het voor de gemeente van belang om inzicht te krijgen in die buurten waar is buurtwarmtepomp maatschappelijke meerwaarde kan hebben. Hierin zou Stedin een faciliterende rol kunnen spelen door inzichtelijk te maken wat de impact is van een buurtpomp vs. individuele warmtepomp. Tegelijkertijd is het belangrijk om te beseffen dat de impact op het elektriciteitsnet veel verder dan alleen de warmtevraag. Zo zullen veel zonnepanelen in wijken ook kunnen leiden tot (te grote) piekbelasting op het laagspanningsnet. Het beter afstemmen van vraag en aanbod zou dit wel kunnen verhelpen, hierin kunnen buurtwarmtepompen met opslag/buffer een rol kunnen spelen.

Het gaan benoemen van enkele onderzoeksvragen wordt besproken, waarbij de gemeente en Stedin samenwerken aan:

1. Inzicht op impact van warmtepomp vs collectieve buurtwarmte en wat maatschappelijk de laagste kosten met zich meebrengt.
2. Vormgeven hoe proces van afstemmen en samenwerking, hoe zorg je voor tijdige inzichten en afstemming

Mogelijke pilot locaties worden benoemd, zoals Lansingh-Zuid. Daarnaast wordt gesproken over Oud Krimpen. Deze buurt kent inpassingsproblemen voor het aanleggen van extra trafo's. En is een buurt dat lastig aardgasvrij te maken is, door de oudere bebouwing met hogere warmtevraag. De Stormpolder is ook een gebied dat naderonderzoek vraagt, waarbij de warmtetransitie een belangrijke impact kan hebben op het energiesysteem.

Of en hoe een eventueel pilot / buurtonderzoek vorm kan krijgen zal nadere uitwerking en afstemming vragen, waarbij rekening wordt gehouden met de beschikbare capaciteit en huidige plannen. Hierbij is het wenselijk om pilots, gericht op realisatie, in te passen binnen de langetermijnplannen.

Toelichting vervolg
Geen verder vragen of opmerkingen

W.v.t.t.k.
Het is een breed gesprek geweest, waarbij ook onderwerpen die meer gericht zijn op uitvoering zijn besproken.

Met betrekking tot het warmteprogramma kan samenvattend worden gesteld:

- Consistent beleid is van belang en huidige voorstel voldoet hieraan, hiermee kan Stedin langjarige planning op afstemmen
- Opgave van Stedin is groot en zal in elke wijk en buurt impact hebben. Type warmteoplossing heeft effect op het elektriciteitsnet, het kan de druk op het elektriciteitsnet verzachten, maar kan noodzakelijke versterkingsopgave niet in zijn geheel voorkomen.
- Beter inzicht in maatschappelijk optimale oplossingen is wenselijk, alsmede hoe je dit samen vorm geeft.

Verslag Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard

Datum: 10 juni 2025, 10.00-11.00
Deelnemer(s): Beleidsadviseur HHSK
Locatie: Online

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op alle onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
Er zijn naar aanleiding van de toelichting over wat een warmteprogramma is, geen op- en aanmerkingen. Zie volgende agendapunten met feedback en suggesties.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
Naar aanleiding van de toelichting over de oplossingsrichtingen, worden volgende punten benoemd:

- Richting van warmteprogramma met focus op eerste isoleren is logisch
- HHSK wil graag pro-actief meedenken over de warmtetransitie. HHSK zet zich actief in op de energietransitie als geheel, onder andere door ook deel te nemen aan de RES Rotterdam Den Haag (waar gemeente Krimpen aan den IJssel ook partner in is).
- Het benutten van thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) en uit afvalwater (TEA) wordt kort besproken.
  - Verwachting is dat de technische haalbaarheid van het benutten van warmte uit het effluent van de AWZI De Groote Zaag beperkt is, mede door de ligging. Immers zou het benutten van deze warmte een flinke (lees dure) verbindingsleiding vragen.
  - Thermische warmte uit oppervlaktewater is een mogelijkheid om de efficiëntie van warmtepompen te verbeteren. Verzoek is om HHSK tijdig te betrekken bij het uitdenken van plannen waarin het benutten van TEO een rol kan gaan spelen, omdat vergunningen moeten worden aangevraagd bij het hoogheemraadschap.
  - HHSK doet onderzoek naar het opwaarderen van biogas naar groengas in de AWZI Kralingseveer. Het slib van de AWZI De Groote Zaag wordt naar AWZI Kralingseveer vervoert.
- Hou bij het installeren van WKO's[1] rekening met de ondergrond en de verschillende watervoerende pakketten. Uitwisseling tussen de verschillende lagen moet voorkomen worden[2].
- HHSK denkt graag mee bij gebiedsontwikkeling, reguliere onderhoudswerkzaamheden en/of specifieke energietransitie projecten, om zo de impact op en de bijdrage vanuit de waterketen/HHSK tijdig te borgen. Naast compensatie van extra verharding en de impact van gescheiden riolering, speelt HHSK in de energietransitie een rol als het gaat over het benutten van TEO, TEA en/of vormen van WKO. Concreet wordt volgende meegegeven:
  - Maak gebruik van het (reguliere) waterspreekuur. Dit is een integraal overleg tussen de gemeente en HHSK waar verschillende onderwerpen geagendeerd kunnen worden.
  - Betrek HHSK pro-actief bij energieprojecten, met name als er sprake zal zijn van TEO, TEA en/of WKO. HHSK zet zich actief in op de energietransitie en wil graag een bijdrage leveren. HHSK ziet zowel een rol in het bijdragen aan/ uitwerken van

mogelijkheden als het tijdig inzichtelijk maken van de kaders/ randvoorwaarden. Door tijdig HHSK te betrekken voorkom je dat je verder in het traject tegen belemmeringen of problemen aan loopt.

Toelichting vervolg
HHSK waardeert het om tijdig betrokken te worden bij het opstellen van het Warmteprogramma.
Zij blijven graag betrokken bij de verschillende energietransitie projecten en willen bijdragen waar mogelijk. Dit vraagt een participatieproces waarin HHSK vroegtijdig wordt betrokken en meegenomen. Zorg dat dit proces in Warmteprogramma in algemeen en in de Uitvoeringsprogramma's in het bijzonder een duidelijk plek krijgt.

W.v.t.t.k.
Als tip wordt meegegeven om de link met circulair te borgen. Hier liggen kansen, denk bijvoorbeeld aan het verwerken van bermgras tot isolatiemateriaal dat inwoners van Krimpen aan den IJssel kunnen toepassen bij het isoleren van hun woningen.

Verslag DCMR

Verslag
Datum: 17 juli 2025, 15.00-16.00
Deelnemer(s): Vakspecialist Energie – DCMR
Locatie: online

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op alle onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
De Vakspecialist Energie is bekend met de opdracht aan de gemeenten om een warmteprogramma op te stellen en is bekend met de Transitievisie Warmte.

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
In algemene zin zijn de basisvoorwaarden duidelijk en goed. De belangrijkste kern wordt hiermee wel gepakt.

De voorwaarde "*de regels zijn duidelijk en veranderen niet steeds*", is in de kern prima, maar qua omschrijving vraagt dit wel een goede toelichting. Allicht anders noemen, omdat regels vanuit rijk nou eenmaal kunnen veranderen. Essentie is koersvast zijn, ondanks omstandigheden, dat is een goed uitgangspunt.

Bij eerlijk verdelen van de lusten en de lasten komt veel kijken. Denk bijvoorbeeld aan de installatie van een bodemwarmtepomp door een particulier, dit kan dan een belemmering zijn voor de buren. Ook de installaties van buiten-units voor lucht-warmtepompen of airco's door particulieren kunnen overlast voor de buren veroorzaken. Dit is nu nog niet geagendeerd. Rechtvaardige verdeling van de lusten en de lasten vraagt tijdig inspelen op ontwikkelingen. Hierbij hoort ook nadenken over de koelingsvraag.

Verwachting is dat er nu geen stormloop zal zijn op bodemwarmtepompen[4], maar zodra dit meer vaart krijgt, dan zal je als gemeenten moeten nadenken hoe particuliere keuzes invloed en impact hebben voor anderen. Het is aan te raden om hier actief op te adviseren dan wel beleid over op te stellen.

Heb ook aandacht voor de buitenunits bij lucht-water warmtepompen, denk na over beleid of advies hierover. Dit raakt ook verdelen lusten en lasten.
Hoe ga je om met koeling? Ook daarvoor zijn er buitenunits, die in de zomer kunnen leiden tot overlast.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
De mogelijke oplossingsrichting en keuze van het warmteplan zoals nu omschreven is nog vrij algemeen. Met de gegeven toelichting is deze keuze wel goed te begrijpen en

[4] Vergunning en beleid voor bodemwarmtepompen verschillen per gemeenten, tijdens overleg was niet duidelijk of en wat beleid van de gemeente is. Voor de aanleg van WKO is de gemeente bevoegd gezag bij gesloten systemen en de provincie bij open bodem systemen. Waterschappen spelen een rol zodra er in de buurt drinkwateronttrekking plaatsvindt.

logisch. Zorg dat in het Warmteprogramma duidelijk is hoe en op welke basis tot dit inzicht is gekomen. Belangrijk om dit duidelijk uit te leggen.

De aanpak van eerste isoleren, geen wijk aanpak maar nadruk op faciliteren van het maken van nuttige stappen en het ontwikkelen van kennis is een slimme strategie. Zorg voor een goede onderbouwing waarom je voor een “minimaal” programma kiest. Vakspecialist geeft aan dat hij denkt dat dit voor de gemeenten op dit moment een logische keuze is.

Dat kleinschalige warmtenetten nu niet betaalbaar zijn, is herkenbaar. Bij het maken van berekeningen is het wel cruciaal om goed te kijken naar de gehanteerde uitgangspunten en aannamen, die zijn erg bepalend voor de uitkomsten.

Geadviseerd wordt om in het warmteprogramma niet alleen uit te leggen wat oplossingsrichtingen zijn, maar ook wat geen oplossingen zijn (bijv. HT-warmtenetten). Geef ook hiervoor een goede onderbouwing.

Hiermee zorg je voor inzicht en zorg je dat je geen beloften maakt die je niet kan waarmaken, dat is winst.

Goed om ook inzichtelijk te krijgen wat de impact van versnippert overstappen op (hybride)warmtepompen is voor netcongestie. In verlengde hiervan is het goed om na te gaan denken over een wijkaanpak. Hoe zie je de natuurlijke groei naar warmtepompen eruit? Geadviseerd wordt om te zorgen dat bij het vormgeven van wijk aanpak afstemt met Stedin.

Overstap naar hybride-warmtepompen kan een mooie tussen stap zijn, ook met oog op netcongestie. De vakspecialist geeft vervolgens ook aan dat klimaatneutraal gas zeldzaam is, en eerst naar industrie en andere hoogwaardige vragers (zal) moeten gaan. Verwachting is dat gas duurder gaat worden en dat hoeveelheid klimaatneutraal gas niet voldoende en tegen betaalbare prijs beschikbaar gaat komen. Hou hier in het warmteprogramma rekening mee.

DCMR is bezig expertise op te bouwen over SMR (Small Modular Reactors) om beter zicht te krijgen in wat er mogelijk. Vooralsnog lijken SMR’s vooral voor industrie nuttig te kunnen zijn, waarbij ook voldoende ruimte (enkele voetbalvelden) nodig is.

Toelichting vervolg
Geen verder vragen of opmerkingen

W.v.t.t.k.
Tijdens overleg zijn enkele onderzoeksvragen en aandachtspunten naar voren gekomen, die staan hieronder kort benoemd:

- Wat is ideale isolatie niveau, m.b.t. warmtepomp én de koelingsvraag?
  - Hoeveel moet je isoleren? Je kan grotere WP kopen ter compensatie van minder isoleren, maar dit zal dan wel leiden tot hoge energie kosten.
  - Gedrag is van groot belang, ook hoe gebruik je de WP. Zo is kort aanzetten van WP om huis snel op te warmen veel minder efficiënt dan hele dag beetje aan.
  - Advies over zowel isolatie, type pomp als gedrag is van belang voor bewoners/eigenaren.
  - Isoleren is belangrijke eerste stap. Vanaf label D^2 moet je echter goed nadenken of je verder wilt isoleren/moet isoleren. Dit raakt ook de koelingsvraag.

- Tip doe de “zet je Cv-ketel op 55ºC“ test, dat kan heel goed helpen bij inzicht krijgen in je eigen warmtevraag. Probeer dit in een winter en bepaal dan wat je nog meer nodig hebt aan isolatie (of gedrag). Let op, de meest warmtepompen leveren geen 55ºC warmte, maar het is wel een indicatie.
- Hoe ga je beleid maken of adviseren over de installatie van buiten-units?
- Hoe regel je koelingsvraag? Welke beleid of advies wil je hierop formuleren?
- Hoe zit het met verwarmen van tapwater? Dit is een ander soort vraagstuk dan huis verwarming. Warm watervoorziening kan op meerdere manieren worden ingevuld. Dit is wel iets om rekening mee te houden als de gasgestookte combiketel uit huis gaat. I.v.m. legionella vorming moet warm water uit de kraan regelmatig verwarmd worden tot boven de 60 graden.
- Hoe ga je om met bodempomp?
  - Wat is de minimale afstand tussen bodemwarmtepompen? Is hier beleid op nodig?
  - Een bodemwarmtepomp wil je niet in gebieden waar een (Z)LT warmtenet mogelijk is, zorg dat handelingsperspectief (wat kan en wat is handig) goed wordt uitgewerkt.
- DCMR kan bij formuleren en uitzetten van onderzoeksvragen meekijken en adviseren. Zo kunnen ze bijdrage aan het geven van goede opdrachten en kan DCMR een toets doen op de uitkomsten. Daarnaast zet DCMR in op het delen van kennis en inzichten vanuit de regio.
  - Concreet kan DCMR meelezen met het geplande onderzoek naar warmtenet in de Stormpolder.

Verslag QuaWonen

Verslag
Datum: 28 oktober 2025, 11.30-12.30
Deelnemer(s): beleidsadviseurs QuaWonen
Locatie: online

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op de onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
QuaWonen is bekend met de gemeentelijke taak om een warmteprogramma op te stellen. Zij hebben geen op- of aanmerkingen naar aanleiding van de toelichting.

Kort is gesproken over de planning van de wetgeving en de verplichtingen aan de kant van de gemeente, samengevat:

- Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (huidige planning inwerkingtreding 1 juli 2026). Met deze wet worden alle gemeenten verplicht een Warmteprogramma op te stellen, als verplicht programma onder de omgevingswet. Hiermee worden en procedurele en inhoudelijke eisen gesteld aan het Warmteprogramma, denk aan inzage procedure en participatieproces
- Wet Collectieve Warmtevoorziening (planning inwerkingtreding onzeker, streven is 1/1/ 2027), hiermee wordt o.a. verplicht dat warmtebedrijven (met meerderheid) in publieke handen is.

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
Uitgangspunten zijn helder. Beleidsadviseur geeft mee dat beeld bij inwoners vaak is dat de energietransitie “gratis” is. Het bereiken van besparing is (lagere kosten) vinden inwoners belangrijk. De kosten van maatregelen en mogelijke besparing geeft richting aan wat mensen wel en niet willen doen.

Dit geldt tot op zekere hoogte ook voor QuaWonen, maar QuaWonen heeft eigen budget en opgave (doelstelling). Isolatiemaatregelen worden vaak uitgevoerd zonder verhoging van de huur, hierdoor zijn bewoners bereid in te stemmen met maatregelen. Immers hebben ze geen kosten aan de uit te voeren maatregelen, maar wel de baten van hoger comfort en/of lagere energiekosten. Overigens vraagt QuaWonen voor het gaan uitvoeren van de maatregelen instemming van de bewoners. Als minimaal 70% instemt wordt gesteld dat de corporatie een redelijk voorstel heeft gedaan en moeten alle bewoners meewerken. Dit gaat niet automatisch, hiervoor wordt een (intensief) participatietraject doorlopen, waarbij bewoners worden geïnformeerd over de voorstellen.
Betaalbaarheid en goed managen van verwachtingen is een belangrijk aandachtspunt.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
QuaWonen geeft aan dat het belangrijk is om te weten welke oplossingsrichtingen mogelijk worden in de gemeenten, zo kan QuaWonen maatregelen nemen die passen bij de aardgasvrije oplossingen die beschikbaar komen. Specifiek of en waar midden of hoge temperatuur netten komen, immers kan je dan de mate van isolatie passend maken aan de temperatuur van verwarming. Concreet, bij hogere temperaturen zijn minder vergaande

isolatiemaatregelen nodig. Ook kan je in gebieden met warmtenetten met hogere temperaturen kiezen voor eerste aansluiten en later isoleren, dat is niet mogelijk voor lage temperatuur oplossingen.

Daarnaast geeft QuaWonen aan dat het in één keer overstappen naar lage temperatuur oplossingen, en dus zowel isolatie maatregelen als maatregelen aan de verwarmingssysteem treffen, qua kosten niet te doen is. De aanpak van QuaWonen is een stapsgewijze aanpak.

De kosten zijn altijd een bepalende factor bij de door de corporatie te treffen maatregelen. Er zijn verschillende trajecten en ook allerlei verschillende pakketten. Bijvoorbeeld het uitfaseren van E/F/G-labels, dit is vooral gericht op het naar minimaal D-label brengen. In de praktijk vaak hoger label, maar in beginsel is niet het doel om deze woningen naar het niveau te brengen waarop lage temperatuur verwarming toepasbaar is in de toekomst. Dat isolatieniveau halen blijkt in de praktijk ook vaak te kostbaar. Ook zijn er maatregelen in het kader van de aanpak energiearmoede uitgevoerd; dat is feitelijk het naar voren halen van enkele losse maatregelen die wel al effect hebben op het energiegebruik; ook deze maatregelen zijn niet ingegeven met het verre doel van ‘geschikt voor lage temperatuur verwarming’. Dit zijn wel de zogenaamde ‘no regret’ maatregelen. De maatregelen zijn in beginsel geënt op het complex en de toekomststrategie daarvan. Het zal dus in de praktijk zo zijn dat de corporatie in een buurt/wijk een brede diversiteit hebben aan complexen met een verschillende mate van geschiktheid voor een bepaald type warmteoplossing. Het afstemmen van de transitieplannen vraagt dus om nauwe samenwerking.

QuaWonen wil graag nauw(er) samenwerken met de gemeente. Periodiek overleg is gewenst [n.b. overleg is gepland]. Door goed af te stemmen kunnen de verduurzamingsprogramma’s beter op elkaar afgestemd worden.

<u>Inzichten tot nu toe voor de gemeente</u>
Op basis van de inzichten die tot nu toe zijn opgehaald, o.a. op basis van de startanalyse van PBL en de onderzoeken naar kansen voor een lokaal warmtenet, voorziet de gemeenten lage temperatuur oplossingen. Dit kunnen individuele warmtepompen zijn, maar ook kleinschalige lage(re) temperatuur warmtenetten.
Voor deze lage temperatuur oplossingen geldt dat eerste de woning voldoende geïsoleerd moet zijn, dit is een heldere koers voor de komende jaren.

Alleen de gebieden Middenwetering en Vijverflats, waar een relatief hoge dichtheid van woningen zijn, is een MT – net technisch mogelijk. Deze oplossing is vooralsnog niet betaalbaar of (financieel) haalbaar, met technische innovaties en vooral andere financiële ondersteuningsinstrumenten vanuit het Rijk kan het wel mogelijk worden. Echter alleen in nauwe samenwerking met de verschillende eigenaren van de woningen in dat gebied, immers heb je iedereen nodig om tot een efficiënt systeem te komen.

<u>Samenwerking</u>
QuaWonen spreekt de wens uit om regulier af te stemmen en samen op te trekken. Belangrijk om van elkaar te weten wat speelt en elkaar te helpen in deze opgave. Denk hierbij aan leren van elkaar ervaringen.

Specifiek is samenwerking relevant in straten of gebouwen met gespikkeld bezit. QuaWonen mag particuliere eigenaren niet zelfstandig benaderen met voorstellen om mee te gaan in

collectieve verbeteropgave, die zij organiseren voor haar huurders. Er zit echter wel een logica in om die eigenaar/bewoners ook te betrekken in een collectieve straat aanpak/ uitrol. QuaWonen ziet hierin een taak voor gemeente, bijvoorbeeld door de aannemer de opdracht te geven om ook voor de particuliere eigenaar een aanbod te doen voor verduurzaming.

Overigens is bij gespikkeld bezit het kopiëren of uitbreiden van de collectieve aanpak van corporatiewoningen naar koopwoning niet altijd goedkoper of uitvoerbaar. Dit komt, omdat er vaak aanpassingen zijn gedaan aan de koopwoning, die de uitvoering van standaardoplossingen die voor de huurwoning worden uitgerold niet (1 op 1) toepasbaar meer zijn.

QuaWonen heeft een Duurzaamheidsvisie opgesteld, op dit moment werkt QuaWonen aan de vertaling van die visie naar concrete acties. Het afstemmen van deze actie op het actieprogramma duurzaam van de gemeente is wenselijk. Niet eenmalig, maar periodiek.

QuaWonen vraagt, naar aanleiding van voorbeelden in Lansingerland, of er een energie coöperatie is in de gemeente. Die is er, Energiek Krimpen – De energiecoöperatie van en voor Krimpen aan den IJssel, maar deze coöperatie is nog niet zo ver als die van Lansingerland die (in opdracht van de gemeente) ook het energieloket organiseert.

Toelichting vervolg
Geen verder vragen of opmerkingen

W.v.t.t.k.
-

Verslag winkeliersvereniging

Datum: 29 juli 2026, 13.30-14.30
Deelnemer(s): vertegenwoordiger winkeliers (hierna vertegenwoordiger)
Locatie: op locatie

Agenda & verslag
Het gesprek heeft niet helemaal de agenda gevolgd, na een toelichting op de onderdelen (in lijn met bijlage 1) zijn verschillende agendapunten aan de orde gekomen. Het verslag volgt de agenda om zo de gesprekken met de verschillende stakeholders met elkaar te vergelijken en de input goed te kunnen verwerken in het Warmteprogramma.

Toelichting warmteprogramma
Vertegenwoordiger geeft aan dat het fijn is dat vooraf input wordt opgehaald. Er is nu nog een grote focus op de inwoners/woningen en vraagt aandacht voor ondernemers/winkeliers. Een specifieke ondernemers aanpak wordt geadviseerd. Denk voorbeeld aan een contactpersoon en/of een website waar je als winkelier/ ondernemer terecht kan met verduurzamingsvragen. Maar ook een wijk aanpak met ondernemers. (Zie ook hieronder).

Toelichting uitgangspunten en inhoudelijk bespreken
Goed dat koersvast wordt benoemd, dit is erg belangrijk. Wijzigingen in beleid kosten ondernemers veel geld. Op de vraag hoe dit wordt geborgd, is uitgelegd dat dit enerzijds een signaal naar het Rijk is en anderzijds een opdracht aan gemeente zelf is. Het is geen garantie, maar door het expliciet te benoemen en opnemen in het programma, verplicht de gemeente zichzelf om bij keuzes na te gaan of dit koersvast is of niet.

Eerlijk verdelen van de lusten en lasten is belangrijk, hierbij werkt het vooral als je transparant en tijdig belanghebbende betrekt en laat meedenken. Zo kan het onderwerp over lusten en lasten worden geadresseerd. Dit is een aandachtspunt voor de uitvoer. Als voorbeeld worden wegwerkzaamheden genoemd die als een verrassing voor de winkeliers starten. Op deze manier kon er niet geanticipeerd en meegedacht worden.

Toelichting aanpak en mogelijke oplossingsrichtingen en inhoudelijk bespreken
Gevraagd wordt naar de planning, is 2031 met wijkaanpak beginnen niet wat laat en waarom is hiervoor gekozen? Toegelicht wordt dat Stedin heeft aangegeven dat het elektriciteitsnet nu nog niet geschikt is voor wijk aanpakken, eerst zijn verzwaringsmaatregelen nodig. Daarnaast is het van belang om te zorgen dat de woningen goed geïsoleerd zijn, hiervoor wil de gemeente gebruik maken van de logische (verbouwings- of verhuis) momenten. Pas daarna inzetten op de laatste stappen en het collectief sturen op aardgasvrije wijken.
Het is goed om komende tijd wel te gaan werken aan een planning, advies hierbij is om dit proces ook samen vorm te geven.

Gevraagd wordt om bij de uitvoer aandacht te besteden aan betere samenwerken met ondernemers. Processen binnen de gemeenten, zoals veranderingen in beleid en vergunningen, kennen lange doorlooptijden, dit is voor ondernemers lastig. Tijdig afstemmen en management van de verwachtingen kan de samenwerking verbeteren. Er lopen goede ambtenaren rond die ook soms vastlopen. Inzicht in de planning en wat wanneer mogelijk is, kan helpen.

Aandacht wordt gevraagd voor het komen tot actie. Het is een goed idee om een handreiking wijkaanpakken (waar, hoe en wanneer) op te pakken. Geadviseerd wordt dit vroeg en samen met de wijk uit te werken. Kijk hierbij ook hoe doorlooptijden ingekort kunnen worden. Het zou goed zijn als er ook een specifieke versie voor winkelcentra en bedrijven/ondernemers komt.

Participatie aanpak werkt goed, als voorbeeld wordt eigen ervaring genoemd. Het is van belang om iedereen uit het gebied mee te nemen in het proces. Koppel ook verschillende opgaven. Denk aan de bredere energieopgave (hoe ga je om met elektriciteitsopwekking, netcongestie en koelingsvraag, naast duurzaam verwarmen) en bijvoorbeeld ook naar de inrichting buitenruimte (denk aan afvalverwerking).

Toelichting vervolg
Zorg bij de uitvoering voor een apart ondernemers loket en extra aandacht voor ondernemers om te verduurzamen. Vragen die spelen zijn: wat zijn de mogelijkheden, wat vraagt dit van de ondernemer en welke subsidies of financieringsmogelijkheden zijn er voor ondernemers. Ook zou het fijn zijn om 1 contactpersoon op dit thema te hebben. Vertegenwoordiger geeft aan graag een pilot te starten voor de warmtetransitie (en breder, zie opmerking hierboven over koppelen van opgaven) in het winkelcentrum.

W.v.t.t.k.
Winkeliers denken ook na over veerkracht, wat als alles uitvalt? Hoe ga je om met elektriciteitsstoring of cyberaanval? En hoe zorg je dat alles blijft draaien en inwoners boodschappen kan doen? Dit vraagstuk vraagt ook samenwerking met de gemeente.